

Наше Слowo

PIK LXV № 21 (3276) ВАРШАВА, 24 ТРАВНЯ 2020 РОКУ
ЦІНА – зл. 4,00 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAIŃSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Водоспад
у Старому Бруси

Локальний туризм – побачити незвичайне у звичному

Хоча 2020 рік безперечно залишиться в книзі історії світу як сторінка під назвою COVID-19, все вказує на те, що найближчим часом життя помалу вертатиметься до нормальності. Однак не все зразу буде як раніше. Серед багатьох невідомих залишається питання відкриття кордонів, а згодом – можливість вільного подорожування між державами. Перед нами дуже особливий сезон відпусток, плани багатьох з нас на далекі поїздки відмінилися, дехто запитує себе, чи взагалі буде фінансово спроможний поїхати куди-небудь. Проте відпочити хочеться, особливо після довгих місяців ізоляцій.

На ці бажання людей відповідають нові туристичні тренди. Для деякого вони можуть стати чимось новим, для інших – пригадуванням часів молодості, але для всіх це нагода розбудити в собі душу мандрівника, погратись у детектива та пошукати довкола себе місця, винятковості яких досі не помічали. У цьому і полягає так званий локальний туризм.

Довкілля як палімпсест

Я виросла в маленькому «понімецькому» містечку на західному Помор'ї, яке називається Тучно (нім. Tütz). У цьому немає жодної винятковості, таких як я – багато. Пригадую, що прикметник «понімецький» був активним у моєму словнику з дитинства і охоплював одним словом низку різних значень. «Понімецький» – це одночасно старий, покинутий, але також порядний, міцний і практичний. «Понімецький» мав також свою виняткову естетику. У «понімецьких» речах чи місцях не було загадковості, вони були звичайними елементами довколишнього світу. У когось був «понімецький» велосипед, хтось жив у «понімецькому» чвораку (житловий будинок на чотири родини). Перші три класи я ходила до «понімецької» школи, а повертаючись додому, проходила біля «понімецького» кладовища. Тільки у підлітковому віці дізналась, що в нашому містечку жили теж євреї, а за млином розташований старий кіркут (єврейське кладовище), де досі серед сухого листя можна знайти повалені мацеві (надгробки).

Після завершення Другої світової війни кордони Польщі охопили нові землі на півночі та заході, які пропаганда назвала Поверненими територіями (пол. Ziemie Odzyskane). Новоприбулі з центральної та східної Польщі примушено або з власної волі затирали сліди життя колишніх мешканців, тому зараз важко знайти німецькі пам'ятки на Помор'ї, Нижній Сілезії, Вармії та Мазурах, що добре збереглися. Однак саме тому, мабуть, варто їх пошукати.

Тіні забутих предків

– Нижня Сілезія та Лужиці – це стик багатьох культур, не тільки польської та німецької, але також, наприклад, чеської, – розказує Тома Кочанський з Лігніці, студент-географ, гірський провідник. – Тут були дуже багаті, процвітаючі місцевості. Те, що після них лишилось, є доказом того багатства і його подальшого занепаду. Через пандемію, напевно, краще вибирати менш відомі місця, а тому безпечніші. Класно буде пошукати тіні забутих предків, хоча вони й не наші у традиційному розумінні, але нам та їм прийшлося жити на одній землі. Отже, варто шукати прикордонні села, зарослі та відтяти від світу, які описує, зокрема, Ольга Токарчук. В тих околицях зберігаються зруйновані залишки неймовірної інфраструктури: санаторіїв, вокзалів, залізничних мостів, палаців і маєтків.

– Тут також особливі гірські ландшафти, – продовжує Тома. – Рекомендую відвідати Рудави Яновицькі та Ізерські Поляну, які є західними гірськими басейнами Судетів. Декому буде цікаво відвідати німецькі пансиони часів Другої світової війни, а також музеї на місці старих шахт в Валбжиху та Новій Руді. Велике враження на відвідувачів справляють міста Свідниця і Єлень Гура, санаторій в Соколовці, а також міста-двійнята: німецьке – Герліц та польське – Згожелець. Цікаво знаходити контрасти між територіями, наприклад, Лігніці та Львувка-Шльонського. В принципі, тут кожні 7 км є маленькі містечка з охайною центральною площею – «ринком» та готичним костелом. Ці землі вже в середньовіччі були настільки багаті, що всі романські споруди перебудували у готичному стилі.

У пошуках кінця світу

– Мешканцям Вармії і Мазур, які хочуть подорожувати недалеко від дому, рекомендую дуже уважно роззирнутися довкола себе, з'їжджати з головних доріг на бічні стежки, там, у забутих провінціях, легше знайти

справжні перлини, – розповідає графічний дизайнер Андрій Філь, дідуся і бабусю якого були виселені до Вармії, а він, хоча сам і народився у Білому Борі на західному Помор'ї, все ж таки в дорослому житті повернувся до Вармії.

Андрій обожає мандрувати і в свої подорожі забирає всю сім'ю – дружину та двох дітей-дошкільнят.

– Я мрію про подорож «-кейними» або «-валдами», – каже він. – Тут дуже багато місць, назви яких закінчуються на один із тих суфіксів: Кінкейми, Карлікейми, Петжвалд, Гетжвалд, Луквалд. Я люблю їздити до місцевостей, що мають класні назви. От, наприклад, Кікіти та Лютри, чи не краса? Де я бачу багато старих дерев – туди й іду. В нашому регіоні не треба далеко ходити, щоб побачити щось цікаве, тут довкола чимало залишків пруської архітектури, а також захоплива незаймана природа, озера, в яких приємно поплавати влітку. Розвивається байдарковий туризм, а рельєф місцевості дозволяє легко подорожувати велосипедами. Тут у нагоді стають якісно розроблені шляхи Green Velo (greenvelo.pl/mapa), які тягнуться вздовж східного кордону Польщі.

Там, де безлюдно

Любить мандрувати на природі також і кум Андрія – Томек Косек, антрополог-культурознавець. Проте біля Сянока, де він живе з родиною, ландшафт зовсім інший.

– Сянік – це формально ще не Бескиди, а Слонні гори (góry Słonne), – розповідає Томек. – Я ходжу переважно там: беру фотоапарат та за допомогою додатку в смартфоні mapy.cz (детальні чеські карти – прим. ред.) обираю шлях, на якому не буде багато туристів. Біля самого Сянока, безумовно, треба подивитися на Городище – місце, де, як підтверджують археологічні розкопки, був розташований прадавній Сянік. Варті уваги Орліні скелі, тобто вершини Слонних гір, а також гора Аптекарка, з якої відкривається прекрасний краєвид на долину Сяну. Останнім часом разом з синами ми піднімалися на гору Репедьку (Rzepedka), яка розташована недалеко від Репеді. Там безлюдно, дика природа, а олені не раз перебігали нам дорогу.

– Якщо говорити про самі Бескиди, то там трохи важче знайти місце, де не буде натовпу, але це можливо, – задумується Томек. – Варто шукати стежки, які не є туристичними шляхами. Іноді це колишні українські села, наприклад, Криве, де ми бували вже неодноразово зі знайомими. Там дуже приємна траса для родинних мандрівок з чудовими краєвидами на розлогі долини та ностальгійними руїнами давньої церкви.

Звісно, чим далі в гори, тим залишки українського існування більш зачищені, але гостре око знайде не лише те, що лишилося від церков та кладовищ, а також колишні фруктові сади і навіть квіти, що ростуть на городах, яких давно немає.

Кераміка та мезузи

На території Надсяння багато слідів, які лишилися після українців та євреїв, до війни тут був справжній плавильний котел різних культур. Про те, що варто подивитися в Перемишлі і навколо нього, мені розказує Теодор Фіцак, учень «шашкевичівки», діди якого повернулися до Перемишля з околиць Пасленка. Він сам, народжений в Перемишлі, з дитинства часто мандрував регіоном з батьками, а про своє багатокультурне місто знає багато цікавого не від одного старого екскурсовода.

– Тектонічно і геологічно Перемишль – це гори, хоч наші пагорби не такі високі, – розповідає Теодор. – Природа тут різноманітна і цікава, є гарні місця, наприклад, водоспад в Цісовей, скелі з Дубника в Нових садах (колишнє Військо), що розташовані приблизно 25 км від Перемишля. У Риботичах є скеля Махуніка, особливо вона красива взимку, коли на ній замерзає вода.

Українські іммігранти в Польщі під час пандемії: нове дослідження EWL

ІГОР ІСАЄВ,
головний
редактор
порталу
PROstir.pl

На початку травня оприлюднено результати соціологічного дослідження ринку іноземних працівників у часи пандемії, зокрема українців, що мають роботу в Польщі. Опитування було проведене компанією EWL S.A. та Центром Східноєвропейських студій Варшавського університету у середині квітня. Загалом автори запитали 600 людей — як коронавірус вплинув на їхнє життя та плани.

Окрім громадян України, у дослідженні взяли участь також інші групи іммігрантів, передусім громадяни Білорусі та Молдови. Автори, однак, стежили за тим, щоби кількість респондентів з кожної країни відповідала реальній ситуації, тож частка українців у дослідженні — більше 90%. Опитано представників різного віку та статі.

Головний висновок дослідження «Іноземний працівник у Польщі в період пандемії» — іммігранти у переважній більшості вважають, що перебування в Польщі зараз безпечніше, ніж у їхніх рідних державах. Лише 10% опитаних іноземців сьогодні не відчують себе в Польщі у безпеці.

Чого найбільше бояться іноземці у зв'язку з коронавірусом? Понад половина боїться втратити роботу, третина — економічної кризи. Нemoжливість повернутися на роботу до Польщі протягом довгого періоду лякає іммігрантів більше, ніж потенційна відсутність можливості повернутися на батьківщину. Самого коронавірусу іммігранти бо-

яться менше всього: лише кожен шостий респондент страшисться зараження цією хворобою.

З міркувань працевлаштування більшість іммігрантів хотіла б залишитися в Польщі під час пандемії. Вони вказують, що на це їх штовхає відсутність роботи в рідній країні та можливість заробити закордоном. Інші причини, названі іммігрантами: у Польщі зараз безпечніше перебувати, після повернення на батьківщину їм потрібно сидіти на карантині, а потім важко знову сюди приїхати.

Від польського уряду іммігранти переважно очікують забезпечення легального перебування та працевлаштування в період пандемії, зокрема зниження або скасування оплати за дозвіл на проживання. Лише 7,4% опитаних хоче від уряду надання пандемічних рекомендацій рідною мовою.

Від роботодавців очікування більші: від 40 до понад 50 відсотків респондентів хоче від керівника безкоштовного проживання під час карантину, безкоштовного оформлення дозволів на проживання та працевлаштування в Польщі, турботи про безпеку на робочому місці, безкоштовних засобів гігієни та безкоштовної медичної допомоги. Пандемічні рекомендації своєю рідною мовою від роботодавця очікує 13,6% респондентів — це теж не в пріоритеті, але від керівника таких даних очікує вдвічі більше опитаних, ніж від уряду.

Цікавим є розділ про те, якими джерелами інформації користуються приїжджі під час пандемії. Майже 85% іммігрантів, що працюють у Польщі, згадують інформаційні веб-сайти як основне джерело інформації про пандемію, а понад половина вказує на соціальні медіа. Кожен третій респондент отримує інформацію про коронавірус з повідомлень роботодавця. Усі інші джерела — традиційні медіа на кшталт телебачення чи радіо — здобули від 5 до

11 відсотків, а друкованою пресою користуються менше 1% громадян України, котрі перебувають у Польщі.

Майже 3/4 респондентів стверджують, що не відчули посилення негативних стереотипів стосовно трудових іммігрантів у Польщі, котрі могли виникнути унаслідок спалаху коронавірусу. Протилежної думки — 19% іноземців.

У вступному слові голова правління EWL S.A. Анжей Коркус вказує, що проблемою для роботодавців є не від'їзд частини іммігрантів з Польщі, а брак приїзду нових людей: «Бентежить (...) відсутність повільної заміни „м'ятникових“ іммігрантів. Через закриття кордонів і обмеження видачі віз консульствами та візовими центрами в Україні не прибувають нові працівники з-за східного кордону Польщі. Їхня кількість систематично зменшується, їх нема кому замінити. У зв'язку з поступовим відновленням виробництва, відкриттям сільськогосподарського сезону відсутність робочих рук усе більше відчувається, а шляхи імміграції заблоковані».

Криза звичної змінюваності іммігрантів — це велика проблема для бізнесу. А що може сказати це дослідження з суспільної точки зору? Попри те, що більшість іммігрантів не помітила зростання ненависті до себе як до національної групи, про такі відчуття говорить 19% опитаних. Цей відсоток корелює з числом, що подавав у своєму звіті польський омбудсмен, коли стверджував, що п'ята частина громадян України в Мазовецькому і Малопольському воєводствах стала жертвами злочинів через свою національність. В опублікованому 13 травня дослідженні асоціації «Ніколи знову» також вказується, що пандемія посилює негативні настрої щодо азіатів, євреїв та українців. Азіатів обвинувачують у тому, що вони «розносять заразу», євреїв — у бажанні наживи на ній, а щодо україн-

ців частина поляків радіє, що їм доводиться виїжджати з Польщі. Водночас турбота державних та муніципальних органів про іммігрантів, як-от надання інформації про пандемію українською мовою, викликає роздратування певної групи поляків, що сприймають це як особливу турботу про іммігрантів коштом самих поляків.

Що цікаво, абсолютна більшість іммігрантів не очікує від польського уряду інформації рідною мовою, попри те, що різні структури влади в Польщі намагалися якраз її подавати. Можливо, варто звернути увагу на те, що іммігранти переважно відмовляються від традиційних джерел інформації та медіа, і переключаються на соціальні мережі і інтернет-портали, де інформація подається досить уривчасто, що не дає можливості скласти цілісну картину. Я назвав би це найбільш хвилюючою інформацією щодо українських іммігрантів у Польщі. Вони, якщо вірити дослідженню, не читають не лише «Нашого слова» — вони майже не дивляться телебачення і не слухають радіо, а весь вільний час проводять у соцмережах.

Якщо згадати дискусії всередині Об'єднання українців у Польщі про те, як нам залучити до громадської активності іммігрантів з України, то варто шукати відповідь якраз у цьому опитуванні. Як працювати з групою людей, якщо відсутні навички, методи і платформи для дискусій? Чи можна такі речі ініціювати? А якщо так — то для кого? Чи потрібне залучення до громадської діяльності людей, для котрих робота залишається головним пріоритетом, а роботодавець — джерелом інформації?

Маю надію, на шпальтах «НС» принаймні ми зможемо про це подискутувати, адже досліджень щодо інформаційної поведінки, вільного часу чи пріоритетів громадян України в Польщі з'явилася ціла низка. ■

Продовження з 1 сторінки

А якщо йдеться про сліди давніх українців чи євреїв, то візитівкою регіону є оборонна церква у Нових садах та вражаюча середньовічна церква св. Онуфрія в Посаді Риботицькій. В Риботичах зберігся кірсут та хати, побудовані «на зруб і слуп», — їх можна знайти в Кальварії Пацлавській, Пацлаві і Новосілках Дидинських. Безперечно, варто піднятися на гору Копистанку і відвідати село Кописно, а також побачити найдавнішу дерев'яну церкву на перемиському передгір'ї на Великому Кругелі.

Кладовище і церква
в Радружі (в тлі)

У самому Перемишлі Теодор рекомендує роздивлятися старі кам'яниці та шукати у фрамугах дверей сліди мезузів (єврейські сувої пергаменту з молитвою у спеціальному футлярі, прикріпленому біля одвірку), а також відвідати два кіркути та подивитися на синагоги.

Натомість я люблю заходити до кам'яниць і знаходити старі керамічні плитки з львівських складів відомого українського архітектора, будівельника і підприємця Івана Левинського. Саме Левинський спроектував духовну семінарію на вулиці Баштовій — одну з найкрасивіших будівель Перемишля. Звісно, перебуваючи в княжо-

му місті, не можна оминати увагою і Народний дім, його інтер'єри в стилі українського модерну та прикрашений золотистими соняхами театральний зал.

Туристична база

Про найближчі прогнози в туристичному бізнесі розповідає Марцін Пйотровський, власник гостьового будинку в селі Гораєць на Любачівщині.

— Протягом останніх місяців наш готель перетворився в табір для родичів, «біженців» з великих міст, — каже чоловік. — Тут, серед природи, легше переносити час пандемії. Зараз справи в туризмі потроху йдуть вперед, хоч і досить повільними темпами. З огляду на карантинні обмеження, резервувати можна лише двомісні кімнати, не можна користуватися спільними просторами, також ми мусимо забезпечувати гостей дезінфікуючими засобами. У цьому сезоні скасовано всі організовані поїздки, люди приїжджатимуть в індивідуальному порядку. Не знаємо, що буде з нашим постійним фестивалем «Фольковисько», напевно, він відбудеться у якійсь скороченій формі, а частину заходів ми перенесемо в онлайн. Рік не буде легким, але з іншого боку, бачимо, що люди дуже хочуть вирватися з буденності, побути на природі, побачити щось нове. Ми віримо, що саме локальний туризм допоможе нам пережити цей важкий час та уви-

йти з новою енергією та здоров'ям в наступний рік.

Локальний або малий туризм дозволяє побачити незвичайне серед краєвидів, до яких вже звикли наші очі. Це не тільки відпочинок серед краси природи, але й здивування довколишнім та роздуми про вплив минулого на те, що нас оточує зараз.

У селі Русіново, поруч мого родинного Тучна, стоїть «понімецька» мурована капличка, яку колись українські переселенці перефарбували у синьо-жовтий колір, додали до неї східний хрест та повісили вишивані ікони. Позаяк у селі вже майже відсутні українці, капличка хиріє, але все-таки стоїть. А на вінчанні своїх друзів в Пшемкові (Нижня Сілезія) я побачила багаті православні розписи та ікони у колишньому протестантському костелі з двома поверхами балконів, побудованого у реформаторському, західному стилі.

Життя і традиції одних спільнот накладаються на інші в нашому довколишньому світі. Буває, що ми спілкуємося зі своєрідною екзотикою, не перетинаючи кордонів держави, в якій проживаємо. Пізнаючи свій регіон, ми стаємо свого роду амбасадорами пам'яті — своєї або чужої, але тутешньої, в якій живемо. Це вона робить нас такими, якими ми є. ■

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА
Фото авторки статті

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Українсько-польське святкування визволення Києва у 1920 році

У Києві, Варшаві та інших містах обох держав політики, журналісти та активісти спільно вшанували 100-річчя визволення Києва від більшовиків.

З огляду на пандемію коронавірусу більшість запланованих заходів щодо вшанування українських та польських солдатів, які звільняли Київ, зараз провести було неможливо. Проте жителі країн по обидва боки кордону вийшли з власними ініціативами відзначення цієї історичної події.

У польській столиці на православному кладовищі на Волі українці та поляки 9 травня запалили свічки та поклали квіти на могили воїнів Української Народної Республіки (УНР). У церемонії взяли участь українські дипломати на чолі з послом Андрієм Дешицею, представники української громади Варшави та польська офіційна делегація на чолі з віце-маршалом Сейму Малгожатою Госевською. Вона підкреслила, що спільний українсько-польський військовий похід і визволення Києва у 1920 році важливі не лише в історичному, а й сучасному політичному аспекті.

«Це показує, чого ми можемо досягнути, коли діємо разом, підтримуємо одне одного і боремося спільно. Мусимо пам'ятати, що у нас — один головний ворог, який віками дещо змінює своє обличчя, але насправді використовує одні й ті самі методи», — сказала у коментарі медіа віце-спікерка парламенту, наголошуючи на необхідності солідарності українців та поляків.

«Ми мусимо пам'ятати, що Україна є державою, яка постійно бореться. Колись Російська імперія, а зараз — Російська Федерація використовує одні й ті ж методи впливу», — додала Малгожата Госевська.

Український посол Андрій Дешиця зазначив, що 100 років тому історія показала — спільні дії є корисними для обох країн.

«Те, що ми — українці і поляки — зробили 100 років тому, воюючи пліч-о-пліч, треба продовжувати і сьогодні. Ворог у нас залишився той самий», — підкреслив Андрій Дешиця.

Нагадаємо, що нині на православному цвинтарі на Волі розташовані два козацькі меморіали та кілька поодиноких хрестів. Загалом там зараз 106 могил, а раніше на кладовищі було майже 300 таких поховань. Тут спочивають, зокрема, генерал-хорунжий Армії УНР Марко Безручко і генерал-хорунжий Всеволод Змієнко, а також інші козаки і старшини війська Української Народної Республіки. Перед покладанням квітів у костелі святого Хреста у Варшаві відбулося богослужіння у пам'ять про вояків армій Петлюри та Пілсудського.

Відзначення у Варшаві

Проте Варшава — не єдине місто у Польщі, де відзначено 100-річчя українсько-польського визволення Києва. 7 травня голова Інституту національної пам'яті Польщі (ІНП) д-р Ярослав Шарек вшанував пам'ять українських солдатів на цвинтарі у Ланьцуті на Підкарпатті. Голова ІНП поклав до їхніх могил квіти та запалив пам'ятну свічку.

Засяяли лампадки і на могилах воїнів Армії УНР у Дубинах біля Гайнівки, у Гайнівці та Кліщелях, їх поставили члени Підляського наукового інституту, а 9 травня пам'ятні вогні з'явилися на могилах воїнів Симона Петлюри на цвинтарі у Любліні.

Звичайно, вшанування 100-річчя українсько-польського визволення Києва від більшовиків відбулося

теж у різних містах України, зокрема у Києві, Новограді-Волинському тощо. Дзвони пам'яті на честь загиблих вояків 9 травня опівдні били у столичному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі, костелі святого Александра у Києві та кількох інших місцях України, де поховано учасників українсько-польського походу на Київ. У Михайлівському соборі відбулася панахида, яку очолювали православні капелани та польський священник. Після молитви присутні запалили свічки біля муру монастиря, де на меморіальній стіні розміщено майже три тисячі фото солдатів, що загинули на Донбасі, з їхніми короткими біографіями.

Цікавою була теж ініціатива журналіста газети «Галицький кур'єр» Дмитра Антонюка та журналіста польського радіо «WNET» Павла Боболовича. 9 травня поляк та українець пройшли вулицями Києва з прапорами Польщі та України у мундирах легіонера та петлюрівця. Вони пояснили, що під час офіційних урочистостей планувався парад реконструкторів, які мали представити обидва війська (детальніше про це читайте в інтерв'ю з головою Українського інституту національної пам'яті Антоном Дробовичем у № 13 «НС» від 29 березня 2020 року). З огляду на карантин цей захід не відбувся, тож журналісти вирішили провести свою власну дефіляду, яка викликала великий інтерес у перехожих. Як зазначено у відео на фейсбук-сторінці Павла Боболовича, багато киян знало, яку саме подію хотіли показати реконструктори.

Слід додати, що журналісти за тиждень до відзначень об'їхали Україну, відвідавши поля битв, де воювали та були поховані польські та українські солдати. Вони подолали понад дві тисячі кілометрів теренами Київсько-Житомирської, Луцької, Кам'янець-Подільської дієцезій та Львівської архієпископії, відвідали цвинтарі у Новограді-Волинському, Суслах, Здолбунові, Рівному, Жовтанці, Горпині, Лопатині, Львові, де запалили символічні свічки на могилах загиблих воїнів. ■

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

Жінки з Польщі привітали матерів українських військовополонених

Фото — скріншот з відео

10 травня, коли в Україні відзначають День матері, група жінок з Польщі підготувала відеозвернення з двомовним побажанням українським матерям військовополонених та зниклих безвісти.

«Ми, жінки з Польщі, звертаємося до вас і єднаємося з вами духовно, бажаючи швидкого повернення ваших дітей», — говорить у відео етнографіня д-р Ольга Соляр. Серед жінок, які записали відео, є також технічна редакторка тижневика «Наше слово» Ольга Михалюк та д-р Марта Коваль з Гданська (на фото). Ініціаторкою проекту є польська журналістка Моніка Андрушевська.

Організація «Медійна ініціатива з прав людини» наводить дані, що в полоні близько 150 осіб, переважно цивільних. Кілька десятків з них не входять до офіційного списку ув'язнених, оскільки сепаратисти не хочуть повертати їх в Україну. Крім того, місце ув'язнення деяких з них невідоме. Дотепер кілька сотень матерів вже не перший рік живуть у невідомості, чи їхні діти, які боролися з російським агресором, живі.

Цього року «Еколомія» не відбудеться

Організатори Фестивалю української культури «Еколомія» у Гурові-Ілавському повідомили 5 трав-

ня у фейсбуці, що у зв'язку із пандемією COVID-19 вони змушені перенести захід на наступний рік. «Не можемо наражати на ризик гостей, артистів та організаторів. Вже сьогодні запрошуємо вас на Фест ЕКОЛОМІЯ 2021! Залишайтеся з нами і слідкуйте за нашими новинами! До зустрічі!», — йдеться у повідомленні.

«Еколомія» — це один з найбільших українських розважальних заходів, що проводиться на початку серпня на півночі Польщі. Щороку його відвідує кілька тисяч людей. «Еколомія» — насамперед фестиваль музичних виконавців з України та Польщі. Згідно з ідеєю, він популяризує екологію і здоровий спосіб життя, тому на ньому ніколи не бракує конкурсів на екологічні теми, спортивних турнірів з футболу, волейболу та настільного тенісу. Відбуваються теж різні майстер-класи, а учасники мають змогу придбати виготовлені вручну предмети, прикраси тощо. Щороку тут проходить також збірка електросміття (зіпсованих електроприладів та техніки).

Виставка «Штучний біл». Сучасне мистецтво України у Торуні

Центр сучасного мистецтва (Centrum Sztuki Współczesnej) в Торуні підготував наступні частини виставки «Штучний біл. Сучасне мистецтво України» (першу презентували у середині квітня). З огляду на епідемію виставку не змогли зробити доступною для екскурсантів, але її можна відвідати онлайн. Проект «Штучний біл» — це відповідь на сучасні проблеми та ситуації, що творять Україну як країну, як народ, як геополітичну точку на карті світу. Концепція виставки заснована на тому, що сьогодення неминує обумовлено рішеннями минулого, а одні ситуації динамічно впливають на розвиток інших.

На фейсбук-сторінці Центру сучасного мистецтва (CSW Toruń) можна подивитися усі частини виставки, зокрема у відео SZTUCZNY BÓL | oprowadzanie online.

Оголошено вирок у справі смерті українця, тіло якого керівниця майстерні вивезла до лісу

Районний суд у Новому Томислі виніс вирок щодо загибелі 36-річного Василя Ч., тіло якого було знайдено в лісі влітку 2019 року. Про це повідомляє телеканал TVN. Українець був працівником столярної майстерні, якою керувала Гражина Ф. Розслідування показало, що коли чоловік знепритомнів, виконуючи роботу, жінка заборонила працівникам викликати швидку допомогу. Один із них почав реанімувати українця, проте не зміг його врятувати. Жінка вивезла тіло чоловіка за 125 кілометрів у ліс, де згодом його знайшли лісники.

Засуджену звинуватили в тому, що вона не надала допомоги і ненавмисно спричинила смерть Василя Ч. У ході слідства було встановлено, що жінка наймала працівників нелегально, ймовірно, саме тому вона не хотіла звертатися за допомогою. Гражину Ф. засудили до року та 10 місяців позбавлення волі, також на неї було накладено восьмирічну заборону вести підприємницьку діяльність або займатися посади, пов'язані із працевлаштуванням інших осіб.

Постав перед судом також один із співробітників покійного — Сергій. Він допомагав жінці завантажити тіло Василя у машину. Чоловік пояснив, що боявся повідомити про це поліцію, бо йому погрожували втратою зарплати. Його звинуватили в перешкоджанні слідству та призначили вісім тисяч злотих штрафу.

Василь залишив по собі трьох малих дітей. Його батьки, яких він доглядав, також залишилися без допомоги. У минулому році сім'ї допоміг колишній почесний консул України у Познані Вітольд Горовський, який організував збірку грошей. Тоді у Польщі збрали майже 600 тисяч злотих.

Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

МІГРАНТИ

Топ-5 найпопулярніших запитань від мігрантів

У зв'язку з поширенням коронавірусу у Польщі з 16 березня 2020 року почала діяти безкоштовна загальнопольська інформаційна лінія для іноземців від фонду «Наш вибір» (Український дім у Варшаві). За період дії інфолінії, від 16 березня по 12 травня, було надано 998 консультацій. Розповідаємо про топ-5 найчастіших запитань та відповіді на них.

1. Як можна продовжити термін дії дозволу на перебування/візи/перебування в рамках безвізового руху?

В зв'язку з поширенням у Польщі коронавірусу та як наслідком — впровадженням стану епідемічної загрози, а пізніше стану епідемії, на законодавчому рівні польським урядом були впроваджені спеціальні рішення для іноземців. Згідно з ними, якщо термін перебування іноземця на підставі польської національної візи чи дозволу на перебування у Польщі закінчується у період стану епідемічної загрози або епідемії, то таке легальне перебування автоматично продовжується до 30 днів від дати скасування стану, який діяв останнім. Продовження терміну дії цих документів відбувається автоматично, тобто для цього не потрібно розмішувати в паспорті нову візову наклейку чи міняти карту побуту.

Якщо іноземець перебував на території Польщі в день, коли було оголошено стан епідемічної загрози, тобто 14 березня 2020 року, на основі короткотермінового дозволу на перебування, тобто: в рамках безвізового режиму; на підставі Шенгенської візи; на підставі дозволу на перебування, виданого іншою країною Шенгенської зони; довгострокової візи або інших документів на перебування, виданих країнами-членами Європейського Союзу, які не є країнами Шенгенської зони, — таке легальне перебування також автоматично продовжується до 30 днів від дати скасування стану епіде-

мічної загрози чи стану епідемії. Продовження терміну дії цих документів так само відбувається автоматично, тобто немає необхідності подавати будь-які додаткові заяви чи отримувати дозволи або інші документи.

Увага! Іноземці, які в'їхали до Польщі на підставі вищеперерахованих короткотермінових дозволів на перебування (найчастіше в рамках безвізового руху) після 14 березня, для продовження легального перебування після закінчення терміну їхньої дії повинні скласти документи на дозвіл на перебування.

2. Як продовжити термін дозволу на роботу?

Якщо термін дії дозволу на роботу, дозволу на сезонну роботу, а також заяви про доручення виконання роботи іноземцю закінчується у період стану епідемічної загрози або епідемії, то термін дії цих дозволів автоматично продовжується, відповідно до законодавства, до 30 днів від дати скасування стану, який діяв останнім. Для цього теж не потрібно отримувати додаткових документів.

3. Як можна повернутися в Україну?

Прикордонний рух на польсько-українському кордоні було значно обмежено. Перетнути кордон можна лише через три діючі прикордонні пункти: Гребенне — Рава-Руська, Дорогуськ — Ягодин та Корчова — Краківець.

Перетин кордону можна здійснити лише автомобільним транспортом.

Міжнародне регулярне сполучення призупинено, і поки що невідомо, коли буде відновлено.

4. З якими документами можна в'їхати до Польщі?

Згідно з введеними обмеженнями, до Польщі може в'їхати лише: громадянин Польщі; іноземець, який є чоловіком чи дружиною громадянина Польщі; особа з Картою поляка; дитина громадян Польщі або іноземця, який перебуває під постійною опікою громадян Польщі; іноземець, який має дозвіл на постійне або тимчасове перебування в Польщі; іноземець, який має право працювати в Польщі на тих самих умовах, що й громадяни; іноземець, який має дозвіл на роботу, дозвіл на сезонну роботу, заяву про доручення виконання роботи іноземцю на польській території; особа, яка має дипломатичний ранг та члени її родини; іноземець, який має транспортний засіб, який служить до перевезення товарів.

В окремих обґрунтованих випадках, не передбачених вище, комендант Прикордонної служби, після отримання згоди головного коменданта Прикордонної служби може дозволити іноземцеві в'їхати до Польщі.

В'їзд з туристичною метою — заборонений.

При в'їзді іноземець має документально підтвердити одну з вищеперерахованих цілей свого перебування. Це можуть бути наступні документи: карта побуту, національна віза чи дні в рамках безвізового руху. Якщо іноземець їде до Польщі з метою роботи, потрібно пред'явити документи, які підтверджують, що іноземець вже працює в Польщі чи розпочне працювати після перетину

кордону (це може бути дозвіл на роботу, трудовий договір).

Увага! Громадяни третіх країн, також України, після перетину кордону зобов'язані пройти двотижневий обов'язковий карантин. За недотримання обов'язку передбачено штраф до 30 тисяч злотих.

5. Яким чином можна подати документи на легалізацію перебування?

Варто підкреслити, що терміни подачі документів на продовження візи чи отримання будь-якого дозволу на перебування (тимчасового чи постійного) продовжено до 30 днів від дати скасування стану, який діяв останнім. Тобто, якщо термін подання документів припав на час дії стану епідемічної загрози чи епідемії, вони можуть бути подані до кінця тридцятого дня після скасування стану, який діяв останнім.

Документи до відповідних воєводських адміністрацій потрібно вислати традиційною поштою. Після отримання документів, працівник адміністрації відправить SMS з підтвердженням отримання документів та інструкцію подальших дій.

Від 11 травня частково відновлено роботу адміністрацій, але приймаються поки що лише особи, які були запрошені на візит з метою донесення документів та зняття відбитків пальців.

Якщо маєте питання, телефонуйте:

+48 727 805 764

або пишьте:

konsultacje@ukrainskidom.pl

Інфолінія працює з понеділка по п'ятницю з 10.00 до 15.00.

Консультації надаються польською, українською, російською та англійською мовами. ■

Іванна КИЛЮШИК

ДІАСПОРА

Організація оборони Лемківщини
крокує в майбутнє

Фото надане авторкою статті

7 березня 2020 року Організація оборони Лемківщини (ООЛ) провела XXXI Крайовий з'їзд в місті Йонкерс (штат Нью-Йорк). Під час пленарного засідання з'їзду, що проводиться кожні три роки, 50 делегатів ООЛ обрали Крайову управу та одноголосно призначили вже втретє президентом організації Марка Гованського.

Марко Гованський оголосив підсумки роботи організації за минулу каденцію, а присутні обговорили питання щорічної «Лемківської ватри», надання матеріалів та проведення лекцій для молодих членів Спільноти української молоді (СУМ) з приводу 70-річчя акції «Вісла», розробку електронної бібліотеки журналу «Лемківщина», допомогу у створенні Меморіального фонду Юрія Ковальчика та спрямуванні благодійних пожертв на реставрацію лемківських церков у Польщі та Україні, організацію майстер-класів з малювання лемківських писанок та товариських зустрічей для збереження традицій лемків, забезпечення жертв

на створення лемківського стипендіального фонду та інші проекти.

«У нас є чесні, пристрасні люди, і я вдячний вам за наполегливу працю та підтримку», — сказав Марко Гованський. У переліку тих, кому він подякував, були: Василь Гаргай за організацію «Лемківської ватри» впродовж останніх 19 років, Зенко та Олена Гальковичі, Лена Гованська, Петро та Юлія Косцюлеки і Тома Пиз за розповсюдження інформації про акцію «Вісла», Стефан Малиняк за його зусилля для збірки грошей та Марійка Дупляк за представництво у зовнішніх справах. Також делегати вшанували відхід у вічність членів ООЛ Петра Русинка та Петра Лукачина хвилиною мовчання.

Обговорюючи ріст організації, Марко Гованський наголосив: «Я радий сказати, що зараз ми відновили відділи в Сиракузах і Філадельфії, а також створили нову філію в Нью-Бритен». ООЛ має 10 активних відділів, і з'їзд погодився змінити статут організації, аби прийняти окремих віртуальних членів, які не проживають поблизу існуючих відділів. Марко Гованський представив нових керівників: Сиракузького відділу — Івана Гвозду (батько якого був президентом ООЛ у 1969-1973 роках та засновником Світової федерації українських лемківських об'єднань, СФУЛО), Філадельфійського відділу — Анну Яворську та відділу в Нью-Бритен — Марка Мельника. Усі вони представляють нове покоління лемків у США, яке стало активним в ООЛ.

Президентка СФУЛО Ярослава Галик, яка проживає в Яремчі в Україні, була запрошена як почесна гостя та головна спікерка на бенкет з'їзду. Бенкет відкрили голова організаційного комітету Стефан Капітула, головна ведуча Оксана Томашевська, владика Павло Хомницький, єпископ Стемфордської єпархії Української католицької церкви, який очолив молитву 180 присутніх, а також оперний співак Стефан Шкафаровський, котрий виконав національні гімни Америки та України, та Петро Косцюлек, голова президії Крайового з'їзду, що оголосив новообрану Крайову управу ООЛ.

Серед почесних гостей, які також привітали з'їзд, були: Володимир Кравцов, віце-консул Генерального консульства України в Нью-Йорку, Іван Яворський з Організації оборони чотирьох свобод України, Юрій Симчик з Українського народного союзу, Роман Козіцький з Федеральної кредитової

спільноти СУМА, Михайло Козюпа з Федеральної кредитової спільноти «Самопоміч», Олена Невмержицька з Федеральної кредитової спільноти — Нова UA, Зенко Галькович від Української національної федеральної кредитової спільноти та Микола Дупляк від Українського конгресового комітету Америки.

Ярослава Галик наголосила на двох цілях організації — збереженні лемківської культури та підтримці вивезених з Лемківщини. Вона попросила ООЛ та українську американську спільноту про допомогу у просуванні закону, що визнає вимушену депортацію лемків в Україну у 1944-1946 роках, який має розглянути український уряд.

Концерт, який завершив Крайовий з'їзд ООЛ, — це найкращий доказ того, що слова Ярослави Галик про збереження лемківської культури — правильні. Місцеві колективи, такі як ансамбль народного співу «На Лемковині» з околиць Нью-Йорку та танцювальна група «Цвітка» зі Словтсбургу (Нью-Йорк), виконували традиційні лемківські пісні та танці.

Члени групи «Молода Лемківщина» зі Львова — Наталія Кухар, Богдан і Андріана Сиваничі запросили присутніх заспівати з ними лемківські пісні.

Марко Гованський в заключному слові підкреслив, що він одночасно пишається бути українцем та гордий бути лемком, і хоче передати родинну цінність своїм дітям. «Лемківщина, можливо, була знищена як етнографічний регіон, були намагання затопити лемківську ватру, але іскри від цього вогню полетіли так далеко, що лемки тепер присутні у всьому світі та є сильні як ніколи», — сказав голова ООЛ. ■

Діана ГОВАНСЬКА-РАЙЛІ

Бізнес на карантині

Фото автора статті

Україна розпочала повільний вихід з карантину. На скасування обмежень насамперед чекав малий та середній бізнес, в якому до пандемії працювало майже 4 мільйони людей. Поступова відміна обмежень залежатиме від динаміки інфекції, зниження темпів якої прогнозують на кінець травня. Бізнес відчуватиме наслідки карантину ще багато місяців, тож важко точно оцінити, коли саме економіка повернеться до свого передпандемічного стану.

11 травня уряд вирішив зняти деякі обмеження, однак остаточне рішення щодо послаблення карантину залежить від місцевої влади та епідеміологічної ситуації. Нарешті можна відпочити в парках, скверах, лісах та біля води, але в першу чергу скасовуються заборони, які стосуються закладів торгівлі, харчування та обслуговування. Українці вже можуть відвідувати кав'ярні і ресторани, підтримуючи належну відстань між столами. Відкрито непродовольчі магазини, а раніше працювали лише продуктові крамниці. За умови попередньої реєстрації можна скористатися послугами перукаря, косметолога, стоматолога, юриста, нотаріуса, психолога. Звичайно, всі магазини та пункти обслуговування повинні дотримуватися суворих санітарних правил.

Маленькі втрачають найбільше

— Це трагедія. У мене є деякі заощадження, але я не знаю, що робитимуть усі офіціанти та бармени, — сказала мені колишня журналістка, з якою я зустрівся на початку квітня. Вже кілька років вона працює адміністраторкою одного з гастрономічних закладів. Ми розмовляли, тримаючи дистанцію, а по обидва боки вулиці були закриті кафе, ресторани та магазини.

12 березня уряд ввів перший етап карантину, 17 березня ці заходи посилили. Влада наказала закрити усі заклади громадського харчування, побутового обслуговування, торгово-розважальні центри (ТРЦ), більшість магазинів, ринків, спортивних клубів, кінотеатрів, театрів та інших закладів. Низка компаній, що займаються наданням послуг, також припинили свою роботу, серед них готелі, гуртожитки, туристичні та транспортні компанії тощо. Фактично робота малого та середнього бізнесу була паралізована, що позначилося на житті величезної кількості українців.

За оцінками експертів, до 1,3 мільйона людей втратили роботу, з них 277 000 — це ФОПі, тобто дрібні підприємці. Сьогодні складно очікувати, що нові робочі місця будуть створені швидко. Влада ухвалила пакет підтримки підприємців в умовах карантину, який передбачає: деякі податкові послаблення для ФОПів, мораторій на податкові перевірки, відстрочку подання декларацій, відтермінування вимоги застосування касових апаратів. Тимчасово припинена орендна плата за земельні ділянки, що перебувають у державній та комунальній власності. Для малого бізнесу запроваджена спеціальна програма кредитування з процентною ставкою від 0 до 3%, але як вказують самі підприємці, отримати таку допомогу дуже важко.

Бізнес: рівні та рівніші

Немає нічого дивного, що нерівномірне ставлення до підприємців під час карантину викликало обурення малого та середнього бізнесу, який змушений був закритися. Наприкінці квітня журналісти розслідувального проекту Bihus.info опублікували матеріал про те, як у центрі Києва, незважаючи на карантин, працює ресторан «Велюр», що належить депутату «Слуги народу» Миколі Тищенко. Політик заперечив, що ресторан працює, але журналісти зафіксували, як політики та бізнесмени заходили туди і проводили там кілька годин. Журналісти іншої розслідувальної програми «Схеми» також знайшли працюючий ресторан у престижному районі під столицею — Кончі-Заспі, де багато українських політиків побудували свої маєтки.

Відповідно до урядового розпорядження від 17 березня, працювати могли лише аптеки, продуктові магазини та продавці засобів медичного захисту, але ці обмеження дивним чином не поширювалися на мережу «Епіцентр», що продає будівельні товари та товари для дому. Власники використали шпаринку у

законодавстві, пов'язану з правом ввезення медичних товарів, таких як маски, дезінфікуючі рідини та інші засоби захисту. Власники супермаркетів Олександр та Галина Гергеї вже багато років в політиці, при цьому чоловік зараз є депутатом парламенту, а мережа «Епіцентр» — лише частина їхньої ділової імперії.

Протести заради виживання

Рішення уряду частково послабити карантин, ймовірно, було пришвидшене протестами як з боку місцевої влади, так і підприємців.

30 квітня місцева влада Черкас, міста, розташованого в центральній Україні і де проживає майже 300 тисяч мешканців, вирішила послабити карантин. Відновити діяльність дозволили, серед іншого, різного роду магазинам, книгарням, квітковим магазинам, базарам та перукарням. Заборону на використання парків також скасували. Кафе та ресторанам дозволили роботу відкритих майданчиків. Таке рішення черкаської влади спровокувало негайну реакцію президента, який передав міському голові «полум'яний привіт» від себе та Служби безпеки України. Володимир Зеленський попередив міського голову Антала Бондаренка, що він несе відповідальність за людей, яких наражає на небезпеку. Відповідаючи на звинувачення президента, Бондаренко підкреслив, що спочатку влада повинна розібратися з корупцією у власному оточенні і згадав ситуацію з рестораном «Велюр».

Справжньою причиною черкаського спротиву центральній владі стали особисті політичні амбіції мера, адже на осінь заплановані місцеві вибори, проте ослаблення карантину підтримали теж мери Дніпра, Івано-Франківська та Мукачева.

Малі та середні підприємці також протестували, причому дехто виступав навіть після зняття деяких обмежень 11 травня. У різних містах багатьох регіонів України проводилися акції з вимогою відкрити непродовольчі ринки.

В очікуванні відновлення роботи транспорту

13 травня у центрі Києва протестували перевізники, які вимагали відновити внутрішні та міжнародні автобусні пасажирські перевезення. Громадський транспорт у містах, а також внутрішні та міжнародні сполучення практично не працюють з березня. У понад 3,5-мільйонній київській агломерації зачнене метро, яке перевозило понад 1,5 мільйона пасажирів в день, і лише власники спеціальних квитків (працівники, які необхідні в умовах пандемії) можуть користуватися обмеженою кількістю автобусних та трамвайних маршрутів. Приміське сполучення також не діє, при тому, що багато мешканців найближчих міст та сіл працює, вчиться, лікується в Києві. Тим часом після послаблення карантину в столиці помітно зросли ціни на таксі.

З одного боку, зрозумілі побоювання влади, що навантажувати метро можуть спричинити зростання захворюваності, а з іншого, виходить, що власники приватних автомобілів перемагають у таких умовах. Ця ситуація склалася насамперед через багаторічне нехтування розвитком громадського транспорту. Прем'єр-міністр Денис Шмигаль заявив, що, можливо, метро можна буде відкрити раніше, ніж передбачала влада, адже спочатку його збиралися відкривати лише в середині літа.

Українці чекають також і на відновлення регулярних міжнародних перевезень, тим більше, що в умовах не найкращої економічної ситуації в Україні є достатньо людей, які мають намір шукати роботу за кордоном.■

Петро АНДРУСЕЧКО, Київ

ПУЛЬС УКРАЇНИ

Верховна Рада України прийняла закон про банківську діяльність або так званий «антиколомойський» закон. «За» проголосувало 270 народних депутатів. Закон відкриває шлях до отримання кредиту від Міжнародного валютного фонду. Назву «антиколомойський» він отримав через те, що перешкоджає намаганням колишнього власника, олігарха Ігоря Коломойського, повернути собі «Приватбанк» або отримати грошову компенсацію за його націоналізацію у 2016 році. У першому читанні законопроект Верховна Рада прийняла ще 30 березня, але до нього було внесено більше 16 тисяч правок, щоби заблокувати його ухвалення. Однак Рада змінила свій регламент і, розглянувши всі правки в екстреному режимі, прийняла закон в цілому. Окрім кредиту від МВФ Україна отримає транш від Євросоюзу — макрофінансова допомога для боротьби з пандемією коронавірусу складає 1,2 млрд євро. Умовою її надання було продовження співпраці з МВФ.

Президент України Володимир Зеленський продовжив санкції проти російських соціальних мереж. Президент ввів у дію рішення Ради нацбезпеки та оборони від 14 травня. Ним передбачається подальше блокування українськими інтернет-провайдерами соцмереж «ВКонтакте», «Однокласники», сервісів «Мейл.ру», «Яндекс», «Кинопоиск» та низки інших сайтів. Вони заборонені в Україні з 2017 року як один з механізмів гібридної війни з боку Росії. Санкції були введені на три роки п'ятим президентом Петром Порошенком, і термін їх дії спливав 15 травня 2020 року.

Служба безпеки України оприлюднила документи з архівів КДБ (Комітет державної безпеки СРСР, рос. Комитет государственной безопасности) щодо представників «Розстріляного відродження», репресованих у 1937-38 роках. «Жертвами терору 1937-38 років стали понад 260 тисяч українців. Більшість із них були розстріляні. А їхнім родинам повідомляли про смерті від інфарктів і серцевих нападів. Була навіть окрема директива — з родичами розстріляних говорити усно, а дату смерті в довідках ставити довільно, у межах 10 років після арешту. Сьогодні документи з архівів КДБ доступні онлайн. Колекція про долі „Розстріляного відродження“ показує, як приховувалася правда», — йдеться у повідомленні СБУ до Дня пам'яті жертв політичних репресій, що відзначається в Україні у травні. «Розстріляне відродження» — це духовно-культурне та літературно-мистецьке покоління 1920-х років в Україні, що було в розквіті сил знищене сталінським режимом.

В Україні виник скандал через немовлят, народжених від іноземців сурогатними матерями. Оскільки кордони країн закриті через пандемію коронавірусу, клієнти клініки «Біотех», що займається послугами сурогатного материнства в Україні, не можуть забрати немовлят. Через це близько 50 дітей «застрягли» в одному з київських готелів. Відео про цю ситуацію опублікувала сама клініка «Біотех», а розголосу ситуація набула після реакції української омбудсменки Людмили Денісової. Вона була стурбована, що держава не вживає всіх необхідних заходів для захисту прав дітей та гідного ставлення до них, і заявила, що «Україна стає країною-донором народження для іноземців дітей, долю яких вона не може проконтролювати». Пізніше вона повідомила про те, що загалом в Україні більше 100 дітей чекають своїх батьків у різних центрах репродуктивної медицини, і якщо карантин буде продовжено, таких дітей будуть вже тисячі. «Тому необхідно напрацювати такий механізм, щоб все-таки батьки могли приїхати по своїх дітей», — заявила Денісова.

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО

ІНТЕРВ'Ю

Голова Союзу українців Підляшшя Мирослав Степанюк:

«3 цієї ситуації ми повинні винести урок»

3 червня минулого року керівником Союзу українців Підляшшя став д-р Мирослав Степанюк, багатолітній український активіст, колишній директор Біловезького національного парку, засновник і голова товариства «Спадщина Підляшшя». Він розповідає про свої плани та труднощі у роботі організації підляських українців під час пандемії коронавірусу.

Майже рік тому ти став головою Союзу українців Підляшшя. Були нові плани щодо змін, однак у зв'язку з коронавірусом багато намірів слід було відкласти.

На самому початку мені здавалося, що найважливішим є розширення нашої діяльності. Союз українців Підляшшя, крім видання двомісячника «Над Бугом і Нарвою» та реалізації проєкту, пов'язаного з підготовкою радіопередач «Українське слово» в Радіо Ортодоксія, веде роботу передусім у двох напрямках. Це — організація культурних акцій, які проходять циклічно вже понад 20 років, а також заходів, спрямованих до дітей і молоді, які вчать української мови як рідної. Це два головні аспекти нашої активності, орієнтовані лише на частину підляшан.

З посиленням діяльності пов'язана більша залученість охочих, розвиток волонтерства. Робота з людьми вимагає підготовки та певної стратегії, яка дозволить стабільно працювати, вчити інших як діяти на користь нашої громади. Неповний рік — це замало, щоб мати результати та говорити про успіхи.

Я вже давно кажу, що ми повинні розбудовувати структури нашої організації в терені, у селах, подалі від Більська. Там є люди, які пробують щось організувати, ми з ними співпрацюємо, але їх замало, і вони не завжди можуть багато зробити. Проведенню усіх наших заходів завдячуємо невеликій групі активістів, так що тема пошуку нових людей завжди актуальна.

Одним із напрямків Союзу українців Підляшшя є медійна діяльність. На твою думку, тут нам потрібні якісь зміни?

Медіа — це для нас важлива справа. Ми маємо двомісячник «Над Бугом і Нарвою», є програми «Українська думка» в Радіо Білосток і «Українське слово» в Радіо Ортодоксія, є також телепередачі «Український перегляд» в Телебаченні Білосток. Але існує проблема — вже багато років наші українські медіа практично не змінюються та залишаються у такому ж вигляді, як і 20 років тому. Однак, часи помінялися, виросло

Мирослав Степанюк (справа) під час минулорічного заходу «На Івана, на Купала» разом з війтом гміни Дубичі-Церковні Леоном Малашевським.

молоде покоління, яке потребує чогось зовсім нового. Це має бути не традиційна газета або недовга передача на радіо чи телебаченні, а щось інше.

Думаю, на додачу до того, що ми вже робимо, маємо запропонувати новий медійний продукт для молоді, наприклад, онлайн-передачі. Щоб почати їх випускати, нам потрібен великий інтернет-портал, який об'єднає всі існуючі на Підляшші українські медіа, а окрім того започаткує щось зовсім нове, що буде цікавим для молодих людей.

На такому інтернет-порталі може бути різний контент: статті, новини, фотографії, короткі відео, подкасти, радіо- та телерепортажі. Щоб такий проєкт запустити і потім підтримувати, потрібно більше працівників і коштів. Це для нас великий виклик.

Нещодавно ми подали до Національного інституту свободи (Narodowy Instytut Wolności) проєкт щодо створення інтернет-порталу українців Підляшшя, однак невідомо, чи буде він підтриманий. Проте ідея є, треба почати її реалізовувати.

Для існування організації необхідна певна матеріальна база. Варто сказа-

ти, що Союз українців Підляшшя нещодавно поміняв свій офіс на більший.

Так, щоб активно діяти, нам потрібне матеріальне забезпечення, відповідні приміщення. Ми мали свій невеликий офіс, але він не був широко доступним, з огляду хоча б на те, що в Союзі немає людей, які працюють у штаті. Ми вирішили, що це треба поміняти, зробити так, щоб в офісі відбувалися різні зустрічі, щоб до нас могли приходити люди.

Насправді у нас є місця, де ми можемо зустрічатися, в організаціях, з якими співпрацюємо, наприклад, скансен у Козликах, але туди не дуже зручно добиратися. Нам потрібне місце, до якого можна легше дістатися, воно повинно бути в Більську, де розташований центр нашого організаційного життя.

На початку року нам вдалося перейти до нового більшого офісу в Більську. На жаль, ми не встигли в ньому нормально розміститися та розпочати працювати, бо почалася пандемія.

Яким чином пандемія вплинула на активність Союзу українців Підляшшя? Це ж не тільки обмеження у роботі офісу.

У цьому році важко було почати звичну діяльність, бо пандемія коро-

навірусу хутко «підрізала нам крила». Не вдалося реалізувати заходи в рамках проєктів, фінансованих Міністерством внутрішніх справ і адміністрації. Йдеться передусім про два із них: декламаторський конкурс для дітей і молоді «Українське слово», а також конкурс української пісні «3 підляської криниці». Прикро, але треба було зупинити записи на ці події.

Хочу підкреслити, що багато наших проєктів пов'язані з роботою з дітьми і молоддю, які вчать української мови. На жаль, зараз школи закриті, а це дуже велика перешкода, яка не дозволяє реалізовувати нам те, що ми робили упродовж останніх кільканадцяти років. Не знаємо, чим це закінчиться, бо ситуація непевна. Невідомо, як буде восени, можливо, дистанційне навчання буде продовжуватися й після літніх канікул. Це змушує нас задуматися, в який бік розвивати роботу з дітьми і молоддю.

Сьогодні під знаком запитання всі наші масові заходи, насамперед «На Івана, на Купала», що проходить у середині липня в Дубичах-Церковних. Вже зрозуміло, що ця подія не відбудеться, тому що зараз ми не можемо вжити жодних конкретних організаційних кроків. Чи пройдуть всі інші заходи, заплановані на осінь, — теж не знаємо.

Майже рік тому, коли мене обрали головою Союзу українців Підляшшя, я мав певні плани, однак тепер ми всі перебуваємо в ситуації обмеженості. Не маємо навіть можливості нормально працювати з Головною управою, тому що не можемо зустрічатися. Ми весь час у контакті, проводимо відеоконференції, обговорюємо певні справи. Однак, віддалена робота не завжди дозволяє вирішити всі питання, підготуватися організаційно до якоїсь події, бо це вимагає особистих зустрічей.

Неможливість реалізації проєктів — це одне, інша справа — питання коштів, які Союз отримав на окремі завдання.

Треба підкреслити, що складна ситуація торкається не лише нас, національних меншин, але усіх громадських організацій. Сподіваємося, що установи, які нас фінансують, насамперед Міністерство внутрішніх справ і адміністрації, будуть нам сприяти і дозволять перекинути гроші з одних завдань на інші, наприклад, на закупівлю обладнання, якого нам бракує. Маємо надію, що можна буде просто робити інші речі у рамках запланованих проєктів: видати публікацію, альбом, записати платівку, чи навіть спрямувати кошти на інші проєкти (наприклад, такі, що міністерство не підтримало) або на наступний рік.

Як нам далі працювати під час пандемії?

Треба так запланувати наші дії, щоб вони не вимагали широких соціальних контактів. Зараз ми це обговорюємо під час відеоконференцій з Головною управою. Однак, навіть якщо ситуація з коронавірусом покращиться, це не означає, що люди не будуть боятися вийти зі своїх домів і взяти участь у наших заходах як учасники чи співорганізатори.

Будемо вести переговори з міністерством, хоча тут, маю надію, не залишимося самі. Між нами, організаціями національних меншин, повинна бути співпраця, а певні речі ми повинні робити разом.

Думаю, що з цієї ситуації ми повинні винести урок. Наша організація була не дуже добре підготовлена, проте зараз ми можемо підучитися та подумати, як діяти у наступні роки. Ситуація примушує нас користуватися сучасними технологіями, тож ми повинні цьому вчитися, застосовувати це у нашій роботі не лише тепер, але й у майбутньому. ■

Людмила ЛАБОВИЧ
Фото авторки статті

Минулорічний захід «На Івана, на Купала». У цьому році з огляду на пандемію ця велика подія українського середовища Підляшшя не відбудеться.

30-ЛІТТЯ ОУП

Голова Ольштинського відділу Об'єднання Степан Мігус:

«У нас – непочатий край роботи»

Про необхідність не лише відзначення 30-річчя Об'єднання українців у Польщі, але й переосмислення цього періоду нам нагадає заява Головної управи ОУП до 73-ї річниці акції «Вісла». Згадані у тексті постулати можна було би переписати із колишніх (тридцятилітньої давності) заяв ОУП на адресу владних структур щодо ліквідації наслідків депортації українців у Польщі. Тоді, попри антиукраїнські настрої деяких політиків, хоча б Сенат зміг засудити це вигнання.

У одному з попередніх номерів «Нашого слова» професор Роман Дрозд заявляє: «На жаль, пов'язувати свою діяльність лише з однією політичною силою — це помилка для організації меншин» («Як все починалось: досягнення, помилки та нові виклики», № 19 «НС» від 10 травня 2020 року).

Інші вимоги (щодо майнових відшкодувань) нашим представникам тоді не вдалося задовольнити у Сеймі. Зараз у нас немає депутатів у польському парламенті, а праворадикальні політики засинають та прокидаються зі словом «Волинь» на устах.

Ці вимоги щодо акції «Вісла» повторюються в постанові Головної управи 28 квітня. Після її прочитання спадає на думку, що з перспективи 30 років діяльності Об'єднання нам треба все починати заново. Такий висновок можна зробити і з розмови з головою Ольштинського відділу ОУП Степаном Мігусом, пряму мову якого наводимо нижче.

Відзначення 30-ліття ОУП

Треба серйозно подумати про те, як безперешкодно провести з'їзд. Уже довгий час люди питають, чи є якесь рішення керівництва Об'єднання щодо цієї події, адже немає жодної інформації ані про дати, ані про програму зборів. Про це все треба своєчасно повідомити громаді: якщо не червень — тоді або грудень, або перший квартал наступного року. Найгірша ситуація складається тоді, коли інформації про організаційні справи ОУП немає взагалі. А невирішених питань назріло багато. Час працює не на нашу користь, і є реальна загроза, що від організації незабаром залишиться лише назва.

Вище керівництво займається великими політичними акціями, а найпростіші справи — як-от виготовлення для членів ОУП пристойних членських квитків чи опрацювання облікових реєстрів для ланок організації — залишаються поза увагою.

Трансформація Українського суспільно-культурного товариства: спогади

Те, що в УСКТ та «Нашому слові» позбулися активних людей, досі залишається травмою. Про це згадував віце-маршалок Вармінського-Мазурського воєводства Мирон Сич («Чи настане зміна покоління?», № 12 «НС» від 22 березня 2020 року). Часом виринали залишки старої системи УСКТ, коли з політичних чи інших міркувань з організації виключали людей, що мали іншу думку, ніж керівництво. Нам треба шанувати тих, хто хоче зробити щось корисне для громади. Одна справа — критикувати і водночас працювати, інша — лише критикувати. Останніх набагато більше.

Зі спогадів про перші роки Об'єднання у пам'яті залишається всенародний ентузіазм, очікування суттєвих змін. Ми тоді широко вірили, що пильний нагляд державних спецслужб

нарешті закінчиться, і нам стане «легше дихати». Більшість активістів Українського суспільно-культурного товариства, що працювали для громади на місцях, перейшли до Об'єднання українців у Польщі й були раді, що їм ніхто не дорікав за «ускт-івське» минуле. Бо ж не було за що. Ми повинні знати, що, якби не товариство — бо лише таку організацію можна було створити в тодішніх комуністичних умовах — ми як українська громада взагалі сьогодні не існували б.

Тоді комуністична влада усілякими способами намагалася гальмувати нашу активність, а нам все-таки вдалося створити систему української освіти у Польщі, мистецькі колективи, престижні заходи, серед яких — загальнопольські фестивали української культури, які, на жаль, припинилися вже за часів ОУП. Колишні активісти УСКТ передали свій досвід молодшому поколінню, яке продовжило копітку громадську роботу. І завдяки цьому, зокрема, ми прожили наступні 30 років та протидіяли асиміляції.

Про плани та перспективи на майбутнє

Нам треба бути готовими до змін, що відбуваються у Польщі. Здавалося, що далі буде тільки краще, а тим часом ми знов опинилися у скрутному становищі. Якби не органи місцевого самоврядування, з якими співпраця складається непогано, хтозна, у якому ми були би стані.

Політична ситуація в країні відмінна від тієї, що була в період Українського суспільно-культурного товариства чи навіть на початку існування Об'єднання українців у Польщі. Попри все, в УСКТ були штатні працівники, вдалося мінімально забезпечити кадрове питання хоча б для ведення щоденної бюрократичної роботи в гуртках і домівках, особливо в освітньому питанні. Сьогодні у нашому Ольштинському відділі, також в сусідів у Ельблонзі та Гіжицьку немає жодного штатного працівника. Усі найменші організаційні питання лягають на плечі поодиноких людей у відділах та гуртках. Я боюся, що далі так працювати не вдасться, бо активістам — зокрема молодим, які готові віддати себе громадській роботі — на щодень також треба працювати та забезпечувати свої сім'ї.

Також усе залежить від того, як до заходів та проектів буде ставитися Головна управа ОУП. Наші відділи та гуртки не мають статусу юридичних осіб, тож усі організаційні проблеми і фінансові питання переходять до Варшави. Самостійно ми не в змозі почати співпрацю з державними спонсорами — як-от з Міністерством культури

Фото з архіву «НС»

і національної спадщини, чи фондами, які могли би частково профінансувати наші заходи. Тому відділам на місцях для початку треба хоча би стати суб'єктами права. У цьому питанні я постійно наводжу приклад організації німецьких меншин, у яких навіть найменші гуртки є юридичними особами. Вони самостійно, за допомогою не лише територіальних структур самоврядування, а й державних установ, реалізують свої проекти.

Давно було зрозуміло, що така ситуація раніше чи пізніше доведе організацію до кризового стану. У кінці 1990-х — на початку 2000-х років я пропонував надати статус юридичних осіб хоча би відділам ОУП. Опоненти заявляли, що Вармія та Мазури нібито хочуть забрати ресурси у слабших відділів. Ніхто тоді не брав до уваги навіть того, що у нашому регіоні найчисленніша, одна з найактивніших та організаційно найсильніша українська громада у Польщі.

Інший варіант — аби органи місцевого самоврядування утворили для національних меншин регіональний центр культури. Оптимістичний варіант — це такий центр для української меншини з філіалами у тих місцевостях Вармії та Мазур, де громада найбільша. У таких осередках мали би працювати штатні культурні тренери, хореографи, вчителі, працівники адміністрації. Аргументи місцевої влади спиралися на те, що в бюджеті немає коштів на такі центри. Однак тоді політична ситуація ще дозволяла звернутися про допомогу до центрального державного керівництва.

Зараз же ситуація зовсім інша. Я уже втомлений цим, хотів передати справи молодшій людині, однак в Ольштині не було нікого, хто б на це погодився, знаючи, скільки часу і зусиль вимагає така діяльність. Якби ці бюджетні питання вдалося успішно вирішити, молоді було би легше взятися за громад-

ську працю. А сьогодні вони бояться, що їх будуть звинувачувати в усіх негараздах.

У нас — непочатий край роботи. Освітні проблеми вимагають не лише негайного втручання самих вчителів, місцевих ланок Об'єднання чи відділів, а й цілеспрямованої роботи центрального керівництва. Немає підручників, допоміжних матеріалів для навчання, не проводяться конференції вчителів з регулярними щорічними поїздками до України. А найважливіше — немає роботи з батьками. Українські діти, які приходять на уроки рідної мови — а це лише трохи понад третина тих, хто міг би такі заняття відвідувати — починають вчити її як іноземну.

Об'єднання постійно мало би нагадувати про невирішене питання акції «Вісла» — її досі не засудили, втрати невідшкодовані, а місця, які свідчать про український слід у Надсянні, Бескидах, Підляшші, Люблінщині, Холмщині, постійно нищать.

Нова для нас тема — це економічна міграція з України. На мою думку, в Об'єднання немає чітко визначеної політики щодо співпраці з цими людьми, залучення мігрантів до нашої громади.

Два місяці пандемії коронавірусу

Це принесло нам — громаді та Ольштинському відділу — дуже багато серйозних клопотів. Довелося відмовитися від кількох традиційних культурних заходів, зокрема Шевченківських днів у березні. Також малоімовірно, що вдасться провести концерти «Із мальованої скрині», що від 1979 року проходять у травні. Найбільше я шкодую, що не буде нашої спільної події з Володимиром Купером — ми запланували її в його приватній оселі, яку він називає «Отаман». Це мав бути музичний захід для нашої молоді — сучасний щорічний рок-фолк-проект «Лови летючу мить життя». Ми запросили багато популярних молодіжних виконавців з нашого регіону та всієї Польщі, а також особливого гостя — рок-гурт «TheUkrainians» із Лондона.

Було прикро відмовлятися від цього заходу, до того ж, на нього були кошти. Взагалі ми мали кошти на більшість наших проектів, зараз будемо повертати їх спонсорам. 73-тю річницю акції «Вісла» також не вдалося вшанувати так, як хотілося. За жертв цього злочину, а також в'язнів концтабору у Явожні ми помоглися в ольштинській греко-католицькій церкві.

Перший культурний проект, який нам, можливо, вдасться цього року провести — відкриття культурного сезону у Срокові в серпні, а також музичний фестиваль «Під спільним небом», який ми вже 22 роки (кожні два роки) проводимо разом з іншими національними меншинами Вармії та Мазур. ■

Орест ЛОПАТА

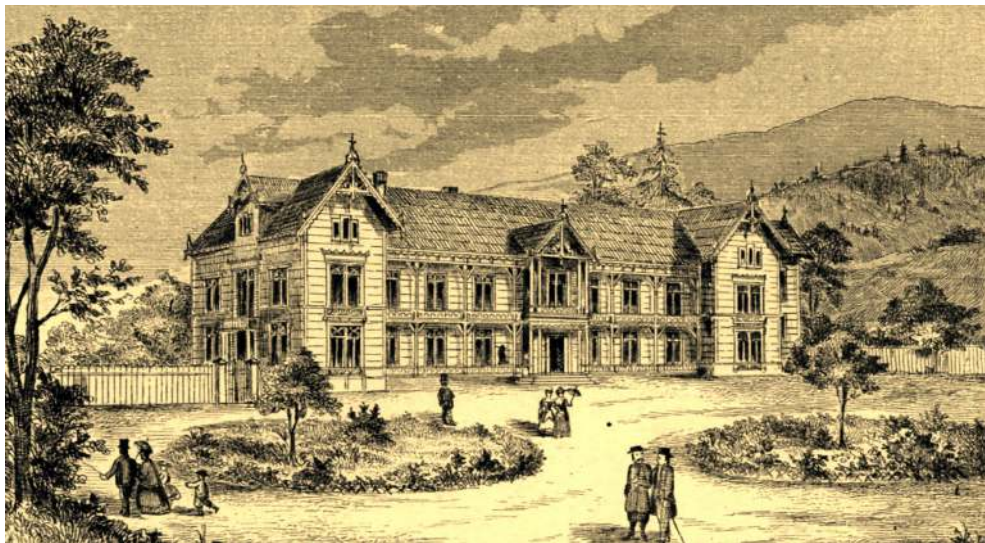

Никифор — тот, што несе перемогу (до 125 річниці од дня народжыня)

«Три розы»

Золоты стрілы сонця танцювали на зморщеній тафлі Криничанки. Вода рухливо втікала вниз дептака, широкими заколами рисувала регулярний план, де розсіли ся криницкы пенсіонаты. Над річком сидил хлопчына і перекладав з руки до руки кольоровы

картоникы з сувенірів, папіросів і иншы опакуваня выкорыстувал до рисуваня образків. Юж само смотріння на так кольоровы пуделочка давало му велику радіст. Хотілбы намалювати по-своему тоту віллу, де працює мама, зелений ліс і хмарку на блакитнім небі — на чыстій біленькій стороні добычного

▲ «Три розы». Джерело: Музей Никифора в Криниці-Здрою

картоникы з цигаретів. Чекал на маму, котра дост довго не выходила з роботи. Што хвилю крыл ся під міст, котрий вюл до пенсіону «Три розы». Там його мама носила воду до покоїв, приятала великы сіни і сходы. Робила то штодня, вельо годин. Заказувала хлопцю выходити на дептак, бо лем панове і їх діти могли бавити ся і радувати весняным сонцем і пити лікувальны воды. Для иншых, котры не были попаныскы позбераны, дептак замыкано «на шлябан». Хлопчына ховал ся, але од часу до часу, вылітувал на заказану площу і підберал вышмарены кольоровы

паперя, але нема фарб, лем єдну маленьку кредку, великосты пальця, червену як кропля крови.

Церков св. Петра і Павла

Никифор народил ся в хыжы свого діда Григорія Дровняка і Татіаны з дому Криницкых, під номером 49, в Криниці-Селі 21.05.1895 року, недалеко церкви св. Петра і Павла. Там тіж был хрещений наступного дня парохом Миколайом Корпасьом, меном Епіфаній. Його мати Евдокія не была замужна, а нешлюбна дітина не приносила нікому радости, дідам тіж. Длятого мусіла

«піти на службу» по чужых людях, жебы запрацювати на хліб для себе і сына.

Од першых днів, як было в звичаю, мати заберат го до церкви. Сут там і його старшы колегы. Стоят побіч вітців, вертят ся і чекают на конец богослужыня. Він все лем з мамом, в найтемнішій закутку, під хором. В церкви ниhto го не попыхат, але як выйдут на двір то не раз обірге під ребра. Хлопці звідують: де тато, де твій тато? В тот час Нетифор (бо так го звали) підносить руку і вказує пальцём іконостас. Повідат: Там мій тато, там, високо! Церков для нього то вымріяний сьвіт, до такого місця рад приходити. Прагнул быти в тім сьвіті кождий ден і ніч. На зобранных з дептака картониках пробує намалювати «свого вітця». Задерат високо голову і крисочка по крисочці передає засмотрений образ іконы Пантократора. Рисує соткы разів, аж приходит час, коли сірий рисік олівця замінят ся на колір даруваний розписами іконостасу.

Попыханий, невдалий до «нормальной работы», те. рубаня дров, ношыня воды, Никифор зачынат жебрати. Видит як на одпусті — на сьвято Петра і Павла під мурами церкви громадят ся десятки страшных калік, без ніг, з ропілыма ранами, кров текче ім по лахманах. Так выглядали товдышні жебракы. Яке было здивуваня молодого Никифора, коли вечером по одпусті, познал тых дзядів... в поближкій корчмі. Пили палінку, простенькы, чысто убраны — без сьлїду каліцтва. Він тіж потрібує гроши, а професия - як професия, каждая добра. Чом він ма незаслугувати на ліпший сьвіт? Стати богатым, стати паном! Товды малое себе в костюмі і капелюху, побіч сьвятых в епіскопській мітрі, себе на хмарці, яка царує над Криницьом. В його зображынях вышиткы рівны, гарді позбераны і лем єден Отец над ними на золотім троні — Пантократор. Малювати тот сьвіт в полній красі то велика радіст, але як по-

містити його на так маленькых кусках паперя? Ищы долго буде малювати на тых кусках, до самой смерти.

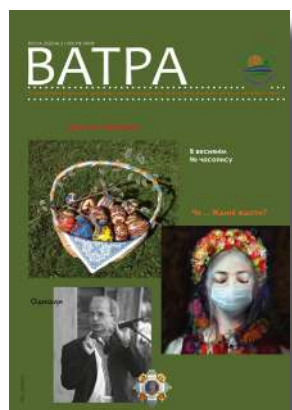
Роман Турин і ліпший сьвіт

Зима 1931 року была тяжка, подібна до більшости карпатских зим. Дуже сьнігу і мороз в кожду ніч. То в тот тяжкій час Пан Роман прикличе Никифора до своей галереї в пенсіоні «Солотвинка», котрий провадят його родиче. В середині тепло, не деревяніють юж пальці і можна розкласти на столі свої «картоникы». Од початку знайомства з Паном Романом, Никифор почув себе вартісним майстром. Турин хвалил його работы, якы нагадували капістів, званых тіж кольористами, з якими навчался в Краківській академії мистецтв, потім в Парижі, а в малянках Никифора кольорів не бракувало... Спомагат матеріально і забезпечат нічлігы.

Початком літа того року, 105 Никифоровых робіт трафляють на выставку до Українського національного музею міста Львова. Для Никифора то незвычайна подорож, якбы на конец сьвіта. Привозит з ней соткы засмотреных образів: містецкы великы дома, церкви з блискучыма куполами, міста і костелы, серед яких веде залізнична дорога колеї. Львів для него стає першым великим кроком до творчого визнання і славы. В 1932 році праці українських капістів, згромаджених в УНМ, Турин везе і презентує в Парижі. Є з нима близко 200 робіт Никифора. Пише про нього закордонна преса, пише польска. В «Аркадах» 1938 року друкувала ся велика і жичлива стаття Єжего Вольфа, якій был знакомым Турина. Блиснул і заіскрил талант самородного творця, але на порозі карєры стає война. ■

Далі буде

Володислав ГРАБАН

«Ватра». Весна, № 2, 2020, 28 с.

«Ватра» під час карантину

Одним із елементів роботи кожної неурядової організації є вибори управи та голови. У лютому 2019-го відбувся Х з'їзд Об'єднання лемків (ОЛ), на якому Стефан Клапик погодився очолити організацію на один рік. У безрезні цього року було обрано нового голову — Григорія Трохановського. Саме цією інформацією відкривається весняний номер лемківського журналу «Ватра». Серед пріоритетів, визначених новим головою, є підтримання високого рівня культурної діяльності лемківської громади, подальше спостереження за процесом повернення лемківського

майна, формальне відкриття гуртків ОЛ в великих містах — Гданську, Варшаві, Перемишлі, де вже навчаються і працюють активні члени організації, а також підтримка контактів з представниками різних організацій, місцевої та центральної влади, інших національних і етнічних меншин.

Новий голова звернув також увагу на ситуацію, пов'язану з пандемією: «Очевидно, найближчий час в нашій діяльності обмежений буде впливом пандемії коронавірусу. Ефекти того нещастя можуть бити глобальні і принести наслідки для вшитих люди, не лем для для нашої громади. Гнески не знаємо іщи, який буде сьвіт по епідемії. Як буде виглядати фінансування організацій національних меншин? Яка буде активність нас самих? Єм впевнений, же найближши дні принесут нам одповіді. Та без огляду на тяжку ситуацію, будемо намагатися далі працювати для добра нашої лемківської громади».

Пандемія вже впливає на діяльність лемківської громади і навіть на журнал «Ватра». Досі традиційним елементом журналу був перелік подій, якими жила лемківська громада в останні місяці, розміщений у «Лемківській хроніці». Зараз з огляду на ситуацію немає не лише «Лемківської хроніки», а й низки матеріалів про різні культурні заходи, бо вони просто не відбуваються. Про-

те з'явилася нова сторінка для дітей, у якій для наймолодших розміщено малюнки, конкурси, вірші.

У весняному номері «Ватрі» головними статтями можна назвати поминальні матеріали. Один із них присвячений покійному Стефанові Гладіку. Це не лише біографія довголітнього голови ОЛ з переліком його досягнень та відзначень, які він отримав. Це також матеріали-спогади, фрагменти зі щоденника Михайла Гойсака, у яких лемко зокрема описує виїзди пана Стефана на засідання Спільної комісії уряду та нацменшин, членом якої він був майже 10 років. У номері опубліковано фрагменти прощальних листів, зокрема від посла України Андрія Дешиці, Генерального консульства України у Кракові, Спільної комісії уряду та нацменшин, які надійшли до Об'єднання лемків у зв'язку зі смертю пана Стефана.

На жаль, у цьому номері редактори мусили розмістити значно більше спогадів-некрологів, ніж зазвичай, адже за останні три місяці пішло з життя багато видатних лемків. На сторінках журналу з'явилися спогади про покійних: Володимира Ющака, який роками допомагав організовувати зїзди колишніх жителів та нащадків села Боднарка, Штефана Баюса, одного із засновників «Лемківської ватри» у Канаді та греко-католицького митрополита у Філадель-

фії (США) о. Стефана Сулика, родом з Бальниці біля Команчі. Адам Вевюрка у своїй статті згадує також покійного православного священника отця митрата Михайла Жука, що походив з Кам'яної на Лемківщині.

Для багатьох цікавим буде матеріал Марії Вудки, котра описала історію своїх рідних, яких доля закинула у США, Францію та Україну. «Бабця Марія і дідо Франко. Вони були шляхетні і освічені. Дідо знав 5 мов (англійську, польську, французьку, німецьку і розумів лемківську говірку), а бабця 4 (лемківську, польську, французьку і словацьку, бо Довге за пару кілометрів від Словащини)», — пише про своїх дідуся і бабусю авторка статті. Коли померла її бабця, а з Франції вислали родині її пенсію, до батька навідувалося КГБ (КДБ — Комітет державної безпеки).

«Валюту конфіскували, а татові грозили реальний строк у в'язниці. Він їздив на суд до Москви», — описує родинну історію Марія Вудка. У січні цього року рішенням суду у Горлицях жінка отримала майно після своїх дідуся і бабусі у селі Довге на Лемківщині.

В номері є також стаття Григорія Суханича, де показана історія Анни Бігуняк, родом з Новиці, яка зараз живе в Україні. Лемкині у січні цього року виповнилося 100 років. ■

Павло ЛОЗА

▲ Дефілада польських підрозділів, Київ 8 травня 1920 р. Джерело: сайт io.ua

Після підписання Варшавської угоди 21 квітня 1920 року розпочався спільний похід українського та польського війська проти російських більшовиків. І кампанія була настільки успішною, що уже на початку травня було звільнено Київ. Успіхи у спільній боротьбі так захопили Симона Петлюру та Юзефа Пілсудського, що здавалось, цей союз ніщо не зможе зруйнувати.

25 квітня 1920 р. згідно з військовою конвенцією розпочався спільний похід українських та польських військ на схід проти більшовиків. Симон Петлюра у відозві до народу говорив: «Народе український! Спільною боротьбою заприязнених армій — української та польської — ми виправимо помилки минулого, а кров, пролита вкупі в боях проти давнього історичного ворога — Московщини, яка зруйнувала колись Польщу і занастила Україну, освятить нову добу заприязнених відносин українського та польського народів».

Армія Української Народної Республіки (УНР), нараховуючи близько 20 тис. вояків, успішно наступала на правому крилі фронту. Польська ж армія налічувала 44 тис. піхотинців і понад 6 тис. кавалеристів. Польсько-український наступ розвивався блискавично. Російські більшовики були змушені відступити за Дніпро. А 7 травня 1920 року союзницькі війська здобули Київ. З цієї нагоди Петлюра і Пілсудський обмінялися телеграмами. Петлюра писав, що «пролита кров у боротьбі за свободу та незалежність наших держав міцно об'єднає два народи, надасть їм почесну роль у колі народів світу». Пілсудський відповів:

▲ Симон Петлюра та Едвард Ридз-Смігли на вокзалі Києва, травень 1920 р. Джерело: сайт io.ua

«Відбувається боротьба за нашу і вашу свободу проти спільного ворога. Я переконаний, що порозуміння між Українською і Польською республіками принесе славу і добробут обом народам». Правда, зустрілись лідери держав все ж не в Києві.

Офіційні зустрічі Пілсудського і Петлюри відбулися 5 травня на вокзалі у Бердичеві та 16–17 травня у Вінниці, куди після взяття Києва переїхав уряд УНР. На урочистому вечорі на честь перемоги 17 травня у готелі «Савой» виступили лідери держав, запевняючи один одного та шановне товариство у вічній дружбі та підтримці. Зокрема, Петлюра говорив: «Висловлюю радість і вірю, що кров ще тісніше з'єднала обидва народи». Віце-міністр в уряді УНР Генрик Юзевський пізніше згадував: «Петлюра промовляв зворушливо, з властивою українцям чутливістю, з польотом. Говорив про Пілсудського — вождя Польщі, про українсько-польське братерство, про польську допомогу в боротьбі за волю України. Слова Петлюри слухали з відкритим серцем. Не були вони урядові, формальні, мілкі. Було в тому щось з подиху правди».

Однак в союзницьких українсько-польських стосунках явно проглядався двосторонній прагматизм. Так, Пілсудський визнавав: «Коли йдеться про мою українську політику, то це експеримент. Я є тим, хто втягнув Польщу в це діло, тому можу сказати, що даю тепер українцям шанс. Якщо їм удасться, то вдасться; не досягнуть успіху, то не матимуть його. Є два методи, щоб навчити людей плавати. Я волю кидати їх на глибоку воду і примушую плавати. Це я, власне, роблю з українцями».

Не менш реально дивився на речі і Петлюра, коли 1 травня 1920 року говорив при зустрічі Іванові Огієнку: «Чи думаєте, що я сліпий, і нічого не бачу? Але ж пригляньтесь лишень до всього уважніше: чи маємо якийсь інший вихід із сліпого заулка, куди загнала нас зла доля? Чи ми самотужки при нашій розбитті та безсиллі справду зможемо що зробити? Чи ви самі добре не знаєте, що з поляками треба бути або приятелями, або ворогами. Нейтральними з ними не можна бути. Я вибрав першу конечність, бо на другу у нас нічого нема».

24 травня уряд УНР урочисто в'їхав до Києва. На Софіївському майдані відбувся парад українських і польських військ за участю 6-ї Стрілецької дивізії, який приймали Симон Петлюра та польський генерал Едвард Ридз-Смігли. У своїй промові Петлюра говорив: «Великий шлях ще перед нами до нашої мети. Ми перейшли всього четверту частину цього шляху. Ворог — на другім березі Дніпра. Наші брати, що на тім боці, ждуть об'єднання з нами. Перед нами великі завдання суспільного і державного будівництва, і кожен повинен оддати волю, душу й руки на службу цьому ділу. Ми повинні віддати на це всю енергію. Година повинна у нас бути за день, день за місяць, бо тільки таким чином досягнемо своєї мети».

Однак, цим намірам не судилося здійснитися. Швидко оговтались російські більшовики і пішли в контрнаступ. Це стало несподіванкою для українців та поляків. А сам, здавалось міцний та вічний, союз невдовзі дав тріщину.

Стаття підготовлена за матеріалами архівів та інтернет-ресурсів.

Історичний календар

травень

5 травня 1836 року у Чернівцях народився Сидір Воробкевич (1836–1903), священник, композитор, письменник, один із засновників і редакторів журналу «Буковинська зоря», голова «Руської бесіди». «Він був одним з перших жайворонків нової весни нашого народного відродження», — говорив про Сидора Воробкевича Іван Франко.

Його батьки рано померли, тому вихованням хлопця займалися дідуся із бабусею. Вони забрали осиротілих дітей до себе у місто Кіцмань. Освіту Сидір Воробкевич отримав у Чернівецькій духовній семінарії, яку закінчив 1861-го. Під час навчання він написав перші вірші й створив до них музику. На канікулах він мандрував селами й записував українські та румунські народні мелодії, вивчав фольклор та побут місцевих жителів.

Сидір Воробкевич прийняв сан священника і деякий час працював у віддалених буковинських селах. 1867-го він з родиною переїхав до Чернівців. На той час з'явився друком його перший цикл віршів «Думки з Буковини». Водночас захоплювався музикою та займався музичною самоосвітою. Протягом року вдосконалювався у Віденській консерваторії, де склав іспит на звання викладача співу й регента хору. З 1867 року викладав спів у Чернівецькій духовній семінарії та гімназії, а з 1875 року — на богословському факультеті

Чернівецького університету. Як композитор складав літературні пісні й псалми, komponував хорові твори, сольні пісні та оперети, писав мелодії на власні вірші.

6 травня 1920 року завершився перший зимовий похід Армії УНР під командуванням Михайла Омеляновича-Павленка. У листопаді 1919 року з'єднання Армії УНР опинилися затиснутими між Добровольчою, Червоною та польською арміями, у так званому трикутнику смерті в районі Старокостянтинова. Продовжувати військові дії, внаслідок внутрішніх чвар та епідемії тифу Армія УНР була не спроможна. На спільній нараді уряду та військового командування прийнято рішення перейти до партизанської війни в тилу противника. Із загальної кількості вояків Армії УНР, боєздатними було до 4 тисяч.

За час рейду Армія УНР здійснила півсотні успішних боїв. Пройшовши запіллям ворога понад 2500 км, зайняла Умань, Черкаси, Канів, форсувала Дніпро і вела активні дії на Лівобережжі. У квітні 1920 року з'єднання повернули на захід, аби об'єднатися з українськими частинами на польсько-радянському фронті. Усі учасники походу були нагороджені орденом Залізного Хреста. В еміграції колишні вояки Армії УНР створили Орденську раду рицарів Зимового походу.

16 травня 1895 року в селі Куцівка на Черкащині народився Тодось (Феодосій) Осьмачка (1895–1962) поет, прозаїк, педагог, громадський і політичний діяч. Освіту здобував у церковно-парафіяльній та 2-класній земській школах. Він поєднував роботу чорноробочого із самоосвітою і 1915-го склав іспит на земського вчителя.

1916-го Тодосю Осьмачку мобілізували до царської армії, а протягом 1917–1919 років він воював в части-

нах «чорних запорожців» Армії УНР. Пізніше навчався в київському інституті народної освіти, вчителював у Києві та провінції. Рано почав писати, перша збірка поезій «Круча» вийшла 1922-го. Далі були збірки «Скитські вогні», «Клекіт», «Ротонда душоубців».

«Щось велике, необоре, мов сторуке наше горе, прошуміло по Вкраїні на незримій колісниці. Села небо засмалили пожарами і розхристались риданням. Як на дощ ворони кричуть, за Батием хижо плачуть, у долинах клюють очі, мертві очі парубочі... люди тіннями блукають, над руїнами ридують, їм лисиці та собаки із ярів відповідають», — писав Тодось Осьмачка у вірші «Колісниця» (1929), передбачаючи гірку долю українського селянства.

Від 1930-го, коли в Україні розпочалися гоніння на інтелігенцію, Осьмачка зазнавав постійних переслідувань і терору з боку критиків та влади. Його двічі заарештовували НКВДисти (радянські органи держбезпеки), пройшов через психіатричні лікарні. До кінця життя страждав від манії переслідування. Мав надію отримати Нобелівську премію, однак постійне нервово напруження даалося взнаки і 1961-го у Мюнхені, під час подорожі Європою, його паралізувало. Помер Тодось Осьмачка 7 вересня 1962-го у клініці для душевнохворих під Нью-Йорком, куди його доправили на лікування друзі. Похований на православному кладовищі святого Андрія Саут-Баунд — Брук, що у Нью-Джерсі.

Сторінку підготувала
Олена ГУМЕНЮК

Новий український правопис: історія, зміни, нововведення

Новий український правопис ухвалили рік тому – у травні 2019-го. Цьому передувала довга дискусія та обговорення змін, які збиралися запровадити (ця робота велася із червня 2015 року, громадське обговорення почалося 2018-го). Часто лунали закиди «навіщо це взагалі треба» і «хіба не достатньо чинного правопису». Комусь не подобалося, що доведеться вчити нові правила, а хтось, навпаки, заявляв, що мова стане сучаснішою. Утім, так, передумови для нових правил були; і ні – їх не треба буде вчити дуже багато.

Також одразу зазначимо, що на перехідний етап виділили п'ять років: тобто аж до 2024-го діятимуть і старі правила, і нові, аби до них можна було звикнути. І нагадаємо: правопис стосується тільки мови на письмі, відтак не регулює те, як ми говоримо.

Новий правопис: навіщо?

Досі в Україні користувалися правописом, ухваленим ще 1989 року. Багатьох слів, якими ми активно послуговуємося сьогодні – особливо термінів на означення технічних новинок, неологізмів тощо – він ще не міг взяти до уваги, бо їх тоді не існувало. Оновлення мови – це живий і непинний процес, а також ознака того, що вона розвивається.

Також у тепер вже передостанній редакції правопису не було кількох правил, якими українці користувалися до 1933 року. До того часу в Україні функціонував так званий скрипниківський, або ж харківський правопис (затверджений радянською владою у 1926 році), що був достатньо зручним, якісним та передавав на письмі фонетичні особливості української мови. Однак менш ніж за 10 років українізацію в СРСР згорнули, і правопис замінили на більш наближений до російської мови (скрипниківський правопис затаврували «націоналістичним», як це було прийнято у радянської влади; багато мовознавців, що над ним працювали, у сталінську епоху зазнали репресій). Так, у правописі від 1933 року з української прибрали літеру «ґ», кличний відмінок тощо.

Разом із розпадом СРСР питома українські правила частково повернули у правопис, однак деяких залишків радянської доби та «зближень» української з російською все-таки не позбулися. Наприклад, у радянські часи власні назви та імена відтворювалися за посередництвом російської мови та за її фонетичними принципами – а зараз від цього поступово відмовляються. Тому, наприклад, ім'я відомого письменника, що в оригіналі виглядає як Ernest Hemingway, спершу транслітерували за старим правописом як Ернест Хемінгуей (з рос. Эрнест Хемингуэй), а тепер пишуть Ернест Гемінгвей (що, до слова, є ближчим до оригінального звучання).

Окремі правила були нелогічними. Чому, наприклад, за старою редакцією правопису було прийнято писати готель (з англійського hotel), але хостел (з англійського hostel із такою ж першою літерою у слові)? Чому траєкторія – з «є» після голосного звуку, а проект – без? Спробуємо розібратися, що пропонує новий правопис.

У чому полягають зміни?

У Національній академії наук України пояснюють: правила загалом можна поділити на дві великі групи. Ті, що допускають лише один варіант написання (обов'язкові), і ті, що передбачають кілька таких опцій (варіативні).

До першої групи обов'язкових норм написання належать такі:

- проект, проекція (за аналогією до інших слів, що творяться так само – ін'єкція, траєкторія, об'єкт тощо – з латинським коренем -ject-). Так само з «є» писатимуться запозичення плеєр (play+er), конвеєр (convey+er), феєрверк, Соєр, Хаям, Феєрбах;

- Дікенс, Текерей, Бекі (без подвоєння приголосних -кк-, адже такого подвоєння немає в оригінальному написанні);

- іншомовний компонент (рхі-, архи-, білі-, гіпер-, екстра-, макро-, максі-, міді-, мікро-, міні-, мульти-, нано-, полі-, преміум-, супер-, топ-, ультра-, флеш-, анти-, віце-, екс-, контр-, лейб-, обер-, штабс-, унтер-) на початку слова писатиметься разом: мінісукня, віцепрезидент, ексміністр, вебсайт;

- числівник «пів» у значенні «половина» писатиметься окремо (що простіше, ніж у старому правописі, за яким було, приміром, пів'яблука, але пів-Киева, пів аркуша, пів години, пів відра, пів міста, пів огірка, пів острова, пів ящика, пів ями, пів Європи;

- якщо ж «пів» з іменником є єдиним поняттям та не означає «половину», слово завжди писатиметься разом: піваркуш, південь, півзахист, півколо, півкуля, півмісяць, півоберт, півовал, півострів;

- священник (написання з двома «нн», так само, як «священний» та інші спільнокореневі слова);

- також разом писатимуться складноскорочені слова й похідні від них: адмінресурс, Міносвіти, профспілка, Святвечір;

редаємо переважно літерою «ґ»: гостел, готель, госпіталь тощо. За традицією в окремих словах, запозичених із європейських та деяких східних мов, можемо вживати «х»: хокей, хобі, хіджаб;

- аудієнція і авдієнція, лауреат і лавреат, аудиторія і авдиторія. Звідки взялася така норма? У словах, що походять з давньогрецької та латинської мов, буквосполучення [au] зазвичай передається через ав: автентичний, автобіографія, автомобіль. «Авдиторія» прийшла звідти ж;

- кафедра і катедра, ефір і етер, міф і мīt, Борисфен і Бористен. Тут теж є своя логіка: буквосполучення [th] у словах грецького походження найчастіше передаємо через «т»: антологія, антропологія, аптека, астма, бібліотека, католицький. Тому вживання словосполучення «давньогрецький мīt», а не «давньогрецький міф», цілком виправдане;

- ірій і ирій, ірод і ирод (аналогічно – допускаються два варіанти написання);

- закінчення -и/-і у родовому відмінку іменників також можуть бути паралельними (закінчення -и використовувалося у харківському правописі до 1933 року): радості й радости, любові й любови, Білорусі й Білоруси.

Окрім цього, новий правопис пропонує вживати (але не робить обов'язковими) фемінітиви на означення жіночих професій, дискусія про які в суспільстві велася давно, і якими багато хто вже почав послуговуватися. Так, окрім звичних вчительки, перекладачки, виховательки тощо, в українській мові з'явилася посолка, міністерка, президентка. У новому правописі пропонують творити фемінітиви так: за допомогою суфіксів -к- (авторка, дизайнерка, директорка), -иц- (порадниця, учениця), -ин- (майстриня, лемкиня), -ес- (рідковживаний; наприклад, патронеса, поетеса – хоча також можна казати поетка). ■

Оля РУСІНА

Малюнок «Кіт Інжир» Олени Павлової

ОГОЛОШЕННЯ

Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою (МІОК) запрошує українознавчі освітні заклади світу долучитися до проекту «Портал Український освітній всесвіт» (інтерактивна карта та форум українознавчих освітніх закладів), ідея створення якого зародилася під час Першого світового форуму українознавчих суботніх та недільних шкіл (Львів, 18-22 серпня 2018 року), що об'єднав педагогів із 36 країн світу.

«Український освітній всесвіт» – перший інтернет-портал, на якому буде розміщено інформацію про діяльність українознавчих закладів у світі – суботніх і недільних шкіл (школи вихідного дня), культурних центрів, садочків та вищих студій. Портал стане майданчиком для налагодження ефективного діалогу та обміну досвідом. Тут педагоги, викладачі та науковці із закордонних освітніх установ, матимуть змогу популяризувати українознавчі студії, спілкуватися, ділитися інформацією про освітні, культурні, наукові проекти, навчальними розробками та спільно створювати нові матеріали в онлайн-режимі. Детальніше про проект «Портал «Український освітній всесвіт» за посиланням miok.lviv.ua.

Для того, щоб долучитися до проекту, потрібно надати МІОКУ інформацію про діяльність українознавчого закладу. Це можна зробити заповнивши онлайн-форму (див. на сайті «Наше слово» – nasze-slowo.pl).

Якщо у Вас є будь-які запитання щодо проекту – пишіть на електронну скриньку vsesvit.miok@gmail.com (координаторка Олена Мицько).

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

Docudays UA: найбільший український фестиваль документального кіно пройшов онлайн

Однією з галузей в Україні, які постраждали від пандемії коронавірусу, була культура. Через небезпеку масових зібрань були відмінені заходи, які проходилися на стадіонах, в залах, клубах, кінотеатрах тощо. Літературні, музичні події та кінофестивалі були змушені посунутися в часі чи відмінитися. Така ситуація спіткала і популярний в Україні Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини Docudays UA.

Однак, на радість кіноманам, організатори фестивалю вирішили не переносити подію на другу половину року, а провести її в онлайн-режимі, тож кінопокази, дискусії та зустрічі із режисерами та режисерками відбулися в інтернеті. 17-й Docudays UA пройшов наприкінці квітня — початку травня, тривав 17 днів і став першим в Україні повномасштабним кінофестивалем, що відбувся в онлайні.

Темою цьогорічного фестивалю було дорослішання, а основна кінопрограма мала назву «Teen Spirit». Однак, крім програми про дітей та тінейджерів у сучасному світі, було показано багато інших цікавих фільмів на найрізноманітніші теми.

На онлайн-платформі DOCU/SPACE, яка по суті стала на час фестивалю стрімінговим телебаченням, були доступними 70 документальних стрічок з 32 країн світу — це 4434 хвилини актуального документального кіно. Зазвичай покази фільмів на фестивалі платні, але в цьому році онлайн їх можна було дивитися безкоштовно — загалом їх переглянули 52 689 разів. Кожен фільм мав по 500 безкоштовних переглядів, а от українські фільми були в доступі лише добу. На жаль, вільних переглядів вистачило далеко не всім, тож не всі бажаючі змогли оглянути запропоновані стрічки.

«Уперше після початку війни на Сході України онлайн-стріми фестивалю

дивилися в Донецькій, Луганській областях і Криму. Нам вдалося охопити різну за віком аудиторію — від школярів до пенсіонерів, в усіх областях України. Онлайн-формат дискусій та воркшопів дозволив залучити й аудиторію з-за кордону», — розповідає директорка комунікаційного департаменту Docudays UA Дар'я Аверченко.

Крім перегляду фільмів, можна було взяти участь у ранкових руханках та обідніх «поїданнях супів» в компанії відомих режисерів та режисерок, правозахисних дискусіях на актуальні теми й панельних дискусіях про майбутнє кіно та фестивальної індустрії, а також у затишних бесідах тет-а-тет з кінокритиками й авторами фестивального кіно. Традиційно на фестивалі діяла «Жива бібліотека», завдяки якій можна було поспілкуватися онлайн з «живими книгами». Окрім цього під кінець дня можна було підключитися до запальних вечірок і танцювати у себе в кімнаті під музику українських діджеїв та діджейок.

Загалом було проведено 92 години онлайн-подій, на які віртуально завітали 210 гостей з 29 країн, зокрема Бельгії, Німеччини, Китаю, Канади, Греції, Грузії, США, Фінляндії, Тайланду та інших.

У топ-5 найпопулярніших фільмів за кількістю онлайн-переглядів увійшли стрічки «Земля блакитна, ніби апельсин» української режисерки та письменниці Ірини Цілик, «War Note» режисера Романа Любого, «У пошуках

▲ Кадр з фільму «War Note»

Єви» режисерки Пії Гелленталь, «Зарваниця» режисерів Яреми Малашука та Романа Хімея та «Ньютопія» режисера Аудун Амундсена.

Фільм «Земля блакитна, ніби апельсин» здобув два головних призи у національному та міжнародному конкурсах. Цього року, це чи не найбільший хіт в Україні, адже він отримав нагороду за кращу режисуру в категорії світової документалістики на фестивалі «Sundance Film Festival» (США). Це історія дружньої сім'ї, що складається з 38-річної мами та чотирьох дітей, із містечка Красногорівка у «червоній зоні» Донбасу. Вони живуть у самому пеклі війни, однак не дозволяють їй забрати в них останні краплі життєрадісності. Мама й діти мають захоплення, грають на музичних інструментах і, що найцікавіше, знімають самотужки фільми про своє життя під час війни.

Журі Docudays UA оцінили фільм Ірини Цілик так: «Фільм вражає креативністю режисерських рішень і позитивністю персонажів, який доводить нам, що створення фільму у жорстких умовах також може бути актом витривалості та позитивного впливу на родину та спільноту».

Інший фільм, який був у програмі фестивалю і на який варто звернути увагу, — це стрічка «Не хвилюйся, двері відчиняться» української режисерки Оксани Карпович. Карпович кілька років тому емігрувала до Канади, тому її робота по суті канадська. «Не хвилюйся, двері відчиняться» — це портрет України із київської приміської електрички. Режисерка провела багато часу у вагонах, розмовляючи з різними людьми і таким чином малюючи портрети тих, кому рідко вдається бути почутими.

Отже, незважаючи на пандемію, фестиваль документального кіно Docudays UA пройшов досить успішно. Переваги онлайн-формату очевидні — переглянути фільми мають можливість не лише кияни та гості столиці, а й кіномани з усіх куточків світу. Як і в більшості проектів, які змушені були переміститися в інтернет через коронавірус, у Docudays UA виникає питання «що далі?». А може, у наступному році формат фестивалю теж зміниться і організатори відмовляться від старих добрих кінотеатрів? Сьогодні це здається малоімовірним, однак не таким і химерним. ■

Катерина СЕМЧУК

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

В пам'ять про отця Андрія Дуду — українця, патріота і капелана від Бога

10 квітня несподівано, на 44-му році життя, відійшов у вічність священнослужитель Княжого храму св. Миколая Православної церкви України у Львові, військовий капелан, протоієрей о. Андрій Дуда.

Отець Андрій був капеланом славної 80-ї десантно-штурмової бригади Збройних сил України, що прославилася боями проти московської орди, яка 2014 року грянула на Україну. Він завжди був на передовій з воїнами, підтримував їх не лише молитвою, але й шевченковим словом, документував героїські вчинки молодих дівчат і хлопців, які стали на захист рідного краю. Свої фотографії з першої лінії фронту, з повсякденного життя воїнів, зокрема і з вінчань, він оформив у фотовиставку під назвою «Герої не вмирають — Обличчя війни». Її побачив широкий світ — США, Канада, країни Європи, також і Польща, від Ряшева до Вармиї і Мазур. Його фотовиставка була презентована в Ольштині, Кентшині, Гурові-Ілавецькому, Срокові. В ольштинській прищепковній світлиці храму УГКЦ Покрови Пресвятої Богородиці можна подивитися її і нині. Священник обіцяв надіслати чергові фотографії, щоб оновити фотовиставку. Вже не надійдуть...

Отець Андрій був зразком і прикладом відданого служіння українській церкві та своєму народові. Він був ще

й обдарованим митцем — співаком, художником та декламатором поезії. Усі свої таланти спрямовував на виховання й утвердження в суспільстві найголовніших духовних пріоритетів та умінь шанувати кожну хвилину земного життя. О. Андрій любив повторювати: «Головні людські цінності — милосердя, любов, співчуття... Минуло — це не те, що минуло. Минуло — це нереалізовані можливості, що ми реалізуємо зараз і в такий спосіб вступаємо у зв'язок з минулим».

Ще в шкільні роки, за прикладом батька, о. Ярослава, Андрій обрав шлях священнослужителя, навіть думав про чернечий постриг. Агресія Москви поміняла ці плани. Коли брат Роман пішов служити добровольцем, о. Андрій у 2015 році разом з іншими ієреями Львівсько-Сокальської єпархії звернувся до Синодального управління з ініціативою нести духовну службу на фронті. Капеланське служіння о. Андрія у 80-й бригаді десантно-штурмових військ, які зараз дислокуються у Львові, було відзначено державною нагородою — орденом «За заслуги» III ступеня.

Важливу роль у життєвому становленні священника відігравало мистецтво, про що він писав на своїй сторінці у фейсбуці. «Я священник родом з «Дударика», — жартома згадував він про роки навчання у співочій школі. Завдяки художньому мистецтву о. Андрій пізнав сенс творчого осмислення світу, почав опановувати здатність ловити миттєвість, зокрема й за посередництвом фотоапарату, і через це споглядати вічність. Мистецтво як метод евангелізації він застосовував і в публічній проповіді поза храмом. Серед втілених мистецьких проектів отця Андрія — презентація сакральних пам'яток свого храму «Скарби княжої церкви св. Миколая у Львові», проведений спільно з народним художником України Мирославом Отковичем та директором Львівського будинку офіцерів полковником Віталієм Провозиним проект «Король Данило. Нашадки княжої слави», проект фотолістівок, реалізований спільно з керівником студії «Фотографії старого Львова» Романом Метельським, фотовиставка «Фронтowi друзі» та багато інших. Окрасою шевченківських зустрічей та вечорів, зокрема цьогорічного у Львівському оперному театрі, було декламування поезій, виконання яких було записане на диску. Шевченко не залишав байдужими слухачів, що дивувалися неймовірному талантові і пам'яті невтомного священника. Кошти від продажів компакт-диску «Мій Шевченко», що збиралися під час численних презентацій, незмінно ске-

ровувалися на підтримку української армії. «Тарас Шевченко — це слово Бога для України, — наголошував о. Андрій в одному з виступів. — Адже на початку було Слово, і Слово було від Бога, і Слово було Бог. Кожен із нас приходить до Бога, у кожного свій шлях. Для мене — це шлях Євангелія і „Кобзар”». Ми домовилися, що він найближчими роками представить проєкт «Мій Шевченко» на Вармиї та Мазурах. Вже не представить...

Окремо слід згадати й парафіяльну ініціативу о. Андрія «Святий Миколай — Захисникам України», реалізовану спільно з волонтерами та військовими. З їхньою допомогою він підготував мистецьку колядкову програму, з якою відвідував бойців на фронті. На великодні свята у минулому році військові радісно зустрічали капелана, що приїхав до них із писанками та ділився радістю воскресіння Христового. Навіть у час поширення пандемії коронавірусу о. Андрій вів активну волонтерську діяльність, забезпечуючи антисептичними та захисними засобами львів'ян.

10 квітня зранку о. Андрій відслужив ще Божественну Літургію. А перед північчю його — священника, капелана, митця, патріота — не стало. Несподіваний інсульт не дав йому жодних шансів. Отця Андрія похоронили 12 квітня на цвинтарі в Брюховичах, в одній могилі з матір'ю. Нехай рідна земля буде вам, Отче, пухом. ■

Степан МІГУС

Фонд розвитку демократії, освіти, культури та активізації (ДЕКА), який керує Початковою школою № 2 ім. Тараса Шевченка у Білому Борі, організовує набір учнів до школи на 2020/2021 навчальний рік.

Якщо ви зацікавлені у навчанні у школі, зв'яжіться з нами за тел. 94-37-39-026, 94-37-39-020, 511-533-505 або електронною поштою: zs2bb@op.pl.

На сайті sp2bbog.eu можна завантажити наступні документи:

1. Умови прийому учнів до школи.
2. Двомовну заяву до школи.
3. Заяву на місце в гуртожитку.
4. Заяву батьків про включення дитини до вивчення мови національної меншини в початковій школі.
5. Заяву на медичне страхування для іноземців.
6. Згоду на переїзд дитини до гуртожитку.
7. Батьківську згоду на виїзди, організовані школою.

Необхідні документи:

- заява про вступ до школи (додаток 1),
- заява на поселення в гуртожиток (додаток 2),
- номер PESEL учня,
- 3 фотографії (підписані іменем та прізвищем і датою народження),
- фотокопія вашої медичної картки,
- скорочена копія свідоцтва про народження,
- копія декларації про вибір лікаря первинної медичної допомоги.

Фонд ДЕКА створив спеціальний фонд стипендій для учнів, що мають рівень навчання вище середнього та досягають успіхів в освіті, але потребують фінансових ресурсів для продовження навчання. Допомогу отримують учні шкіл з українською мовою викладання у Білому Борі.

Школа також адресує свою пропозицію дітям мігрантів з України, які працюють у Польщі, особливо в Західнопоморському та Поморському воєводствах. Для учнів з України ми пропонуємо заняття українською мовою, а також додаткові уроки польської мови, щоб вони могли швидко акліматизуватися у Польщі. Школа безкоштовна! Також ми надаємо гуртожиток з цілодобовим харчуванням за дуже низькими цінами.

Загальноосвітній ліцей ім. Т.Г. Шевченка в Білому Борі з українською мовою навчання оголошує набір до першого класу 4-річного ліцею на 2020/2021 навчальний рік

Заохочуємо усіх випускників початкових шкіл поступити до нашого ліцею. У школі, крім української та польської мови, ви можете вивчати також англійську та німецьку. Школа пропонує також розширене навчання з трьох предметів: • географії • математики або історії (на вибір) • англійської мови або інформатики.

Гарантуємо: ■ високий рівень навчання ■ високий рівень складання матури ■ додаткові заняття для підвищення рівня знань – залежно від потреб учнів ■ артистичні заняття ■ індивідуальний підхід до кожного учня ■ комфортні умови навчання та проживання в гуртожитку ■ вшановування національних свят ■ добре обладнаний спортивний зал.

Запрошуємо усіх, кому дорогі і небайдужі наші українські традиції.

Тут ви зможете їх вивчати та продовжувати плекати. Чекаємо ВАС!

Контакти:
тел. 94-36-70-162,
е-мейл: zs2bb@op.pl

Адреса школи:
liceum-bialybor.pl

Загальноосвітня школа № 4 в Лігниць оголошує набір учнів до 1 класу і 7 класу початкової школи та до 1 класу ліцею на 2020/2021 навчальний рік

Рекрутаційна пропозиція 2020/2021 – 4-річний загальноосвітній ліцей.

Ми плануємо набрати один клас, програма якого буде включати такі профілі згідно вашого вибору: • біологічно-хімічний • екологічний • економічний • політехнічний.

Високопреподобному Отцю ПАВЛОВІ ДОБРЯНСЬКОМУ

З нагоди 10-ліття священства складаємо найщиріші побажання многих ласк Господніх, міцного здоров'я, оптимізму, надії та сповнення всіх мрій. Дякуємо за Боже Слово. Нехай Пречиста Діва Марія охороняє Вас своїм Омофором на многії і благії літа.

Парафіяни парафії Різдва Пресвятої Богородиці в Олаві

Щиро запрошуємо! Дирекція та педагогічна рада Комплексу шкіл з українською мовою навчання у Гурові-Ілавському запрошують учнів на навчання у нашій школі.

Заяву на вступ до початкової школи та ліцею можна завантажити з сайту школи у закладці «Rekrutacja 2020/2021» – www.szkolazdumka.pl.

Заповнену заяву з додатками можна вислати звичайною поштою на адресу школи.

Якщо у вас немає можливості надрукувати документи, просимо зв'язатися з нами по телефону або написати е-мейл. Ми надішлемо формуляр, який слід заповнити та відправити на нашу адресу:

Zespół Szkół z Ukraińskim Językiem Nauczania, ul. Szkolna 6, 11-220 Górowo Iławeckie.

Детальнішу інформацію можна отримати за телефоном 89 7611243.

Передплата «Нашого слова» на 2020 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Півроку	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	4,00 зл + поштові оплати	85,00 зл	170,00 зл	340,00 зл
3 примірники і більше	4,00 зл без поштових оплат	52,00 зл	104,00 зл	208,00 зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	4,00 зл + поштові оплати	95,00 зл	190,00 зл	380,00 зл
10 примірників і більше	4,00 зл без поштових оплат	52,00 зл	104,00 зл	208,00 зл

ЄВРОПА + УКРАЇНА

Півроку	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА	
290,00 зл	580,00 зл
64,00 фунти 73,00 євро	128,00 фунтів 145,00 євро
АВІАПОШТА	
340,00 зл	680,00 зл
75,00 фунти 85,00 євро	150,00 фунтів 170,00 євро

КАНАДА

Півроку	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА	
290,00 зл	580,00 зл
113,00 дол КАНАД.	225,00 дол КАНАД.
АВІАПОШТА	
340,00 зл	680,00 зл
128,00 дол КАНАД.	255,00 дол КАНАД.

США, АВСТРАЛІЯ

Півроку	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА	
290,00 зл	580,00 зл
83,00 дол США	165,00 дол США
АВІАПОШТА	
340,00 зл	680,00 зл
98,00 дол США	195,00 дол США

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Slovo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuchenko, redaktorzy – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga Michaluk, prenumerata, reklama – Lesia Korostawycz.

Współpracownicy: Stefan Migus (Olsztyn), Janusz Bakunowicz (Bielsk Podlaski), Anastazja Krawczuk (Warszawa), Anastasja Kanarska (Lwów), Piotr Andrusieczko (Poznań, Kijów), Olesia Gieral (Lublin), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Igor Isajew (Warszawa), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Mikołaj Pipka (Przemyśl), Olena Humeniuk (Kijów), Kateryna Semchuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77, 677-88-05 (sekretariat), 22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego), fax: 22 679-96-95,

E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,

Internet: <http://www.oup.ukraina.com.pl>

Fotoskład: Redakcja „Nasze Slovo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2700 egz.

Pismo dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Związek Ukraińców w Polsce Z.G., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN, EURO, CAD:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.

Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.

Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl

lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

